

# TRANSILVANIA

BULETIN DE TEHNICĂ A CULTURII

Nr. 2

ANUL 66

MARTIE-APRILIE

1935

---

SIBIU

549

©BCU CLUJ

---

# TRANSILVANIA

---

(Buletin de tehnică a culturii.)

---

Figuri și fapte pilduitoare din trecut.

## Ioan Pop-Reteganul

— Treizeci de ani dela moartea propagandistului cultural  
și folkloristului entuziast —

de **Horia Petra-Petrescu.**

În 3 Aprilie, a. e. s'au împlinit 30 de ani de când a închis ochii întimosul Ioan Pop-Reteganul, în vârstă de 52 de ani, în satul Reteag, de lângă Dej, unde a trăit ca învățător pensionar din 1893 până în 1905.

Despre I. P.-R. am mai scris în revista aceasta, anul trecut (Nr. 6), caracterizându-l figura, ca propagandist, de astădată vrem să-l înfățișăm cetitorului ca strângător de *bogății* populare, de folklor, pe dânsul, care — cum scria dlui prof. N. Iorga — era „un biet dascăl sărac, care trătește din mica pensie de 26 coroane lunar, cu șapte membri“ (citatul e dintr'o scrisoare a lui I. P.-R., adresată dlui Iorga). Dl Iorga adăoga, în articolul panegiric: „o viață mai tăcută și mai smerită decât aceasta nu se poate închipui“.

Desigur — n'a fost om să se arate în lume și să se bată 'n piept cu cele prestate. Din cele ce vor urma v'a înțelege cetitorul râvna sa, cea *sfântă*, am putea zice, de a aduna de pretutindeni, pe unde a fost în decursul vieții sale, mărgăritarele literaturii populare.

Începând să redacteze, în 1886, „Cărțile Săteanului Român“, scria într'un articol programatic, după ce aducea laude — firește — „Negriadei“ lui Aron Densușianu, pentru că găsea „miturile noastre, întrefesute ca episoade a epopeei într'un mod atât de frumos de le-ai tot cetti“: „Mie-mi vine a asemenea literatura noastră populară cu cărțile sibilice din Roma“... „Cărțile Săteanului Român“ vor avea „principala deviză“ „publicarea celor trei cărți sibilice, ce biată mai scăpară, respective publicarea materialului literaturii populare, ea apoi, cu timpul, să aibă pe ce pune mâna poetul, care ar voi să compună cărțile sibilice ale literaturii noastre populare“.

Să-l vedem deci cum adună I. P.-R. materialul ca un propagandist și folklorist vrednic de laudă!

În „ziarul (săptămânal) social, literar și economic“ din Baia Mare: „Gutinel“ și-a răcorit I. P.-R. puștintel inima, scriind, într'un articol de fond (Nr. 25, a. l. 1889), despre „Poeziile noastre de jale“.

Sunt vrednice de remarcat cele constatate de I. P.-R. și de aceea reproducem câteva știri din acest articol.

I. P.-R. considera poezia ca pe o „flică a inimii“, ca „eul nostru personificat“. „Omul bătrân cântă mai mult cântece bătrânești și de jale, voinicul cântă cântece de iubire, dor și jale; sclavul cântă cântece de jale, mânia și năcaz, ostașul cântă cântece ostășești și de jale și numai prea puștini murifori sunt de aceia cari cântă mai mult cântece de bucurie, iar cântece satirice cântă numai cei îmbuibăți“.

Deși se poate frage la îndoială una din tezele susținute mai sus: că numai cei îmbuibăți cântă cântece satirice — câtă vreme știut este că satira se naște și în sufletul omului amărit și cu punga mai modestă — totuși — concluzia la care vrea să ajungă e validă și astăzi: împrejurările în cari trăiește un individ singuratec, ea și un popor, „dispun“ cântecele individului și naștunii. „Precum pre un individ n'ai să-l întrebî cum îi e viața, dacă nu vrei să-ți auzi:

„După cum mi-e cântarea,  
Așa mi-e și inima“, —

chiar așa și cu un popor și cu o națiune; studiază cântarea și știi totul. Despre cântecele populare e aci vorba, căci *a mă întinde mai mult decât îmi ajunge straiul — nu voiu*“.

Modestia din rândurile din urmă cadrează așa de bine cu portretul literar al lui I. P.-R.

Dascălul entuziast urmează — în 1889, — constatând că „*aproape douăzeci de ani*“ a adunat poezii populare, profane și „religioso-morale“. Cu ce rezultat?

Le-a împărțit după cuprins, ca să vadă „cari-s mai multe“ și „rezultatul silințelor“ sale a fost următoarea statistică:

1.	Cântece bătrânești . . .	colectate: 100;
2.	„ voinicești . . .	„ 156;
3.	„ ostășești . . .	„ 200;
4.	„ de bucurie . . .	„ 33;
5.	„ de iubire . . .	„ 370;
6.	„ de jale . . .	„ 430;
7.	„ de dor . . .	„ 242;
8.	„ urît, mânie, necaz	„ 585;
9.	„ satirice . . .	„ 325.

Concluzia lui I. P.-R.: „*din aceste tot natul (fiecare) poate vedea, că cele mai puține sunt cântecele de bucurie ale poporului nostru*“, că astfel a avut parte de „*mai multă jale și năcaz*“.

Se plânge I. P.-R. că suntem „despărțiți de cătră olaltă în patru părți, supuși la 4 monarhi, împărțiți și în 2 confesiuni“ — dar se mângăie cu faptul că *poezia populară este înțeleasă pretutindeni*, deoarece — raționează el — „*ca coloni din Italia*“: „*ce cântă unul — trebuie să cânte toți, fie chiar și cu puțină deosebire ori cu unele variante*“.

Cărturarii? „Mare parte din ei, unii cetesc pe *Goethe* și *Schiller* (cei din Bucovina), alții pe *Petőfi* și *Vörösmarty* (cei din Marmășia, Sătmăr, Ungaria și unii transilvăneni), iar alții pe *Victor Hugo* (cei din România), precând *talpa fării*, nașta, își păstrează și transplântă din generațiune în generațiune ale sale dintru ale sale, poeziile populare, (pe cari le numește cântece și hori, d. e.

„Cântă-ți mândră, cântecu’,  
Că mi-e drag ca sufletu’“,

și

„De n’ar fi horile ’n lume  
Ai vedea fete nebune  
Și neveste duse ’n lume!“

Va-să-zică: credință în *latinitatea* poporului românesc, credință în *frumusețea cântecului popular*, plin de *jale*, de *dor*, de *urît*, de *mânie*, de *necaz* și *apel* adresat *intelectualilor* din 1889: mai lăsați pe scriitorii streini și veniți de vă potoliți sufletul la izvorul limpede al poeziei populare!

Încă un oftat trebuie scos la iveală: „Bucuros aș da bunilor cetitori opul întreg (colecția de poezii populare adunate), tipărit, căci e gata deja de multșor ca manuscris, dar *cine*, rogu-vă, *cine* să pună *spesele* pentru tipărirea lui? Eu — sunt *dascăl român*, deci *prea mulțămît că l-am putut scrie*, nici că mă *sburdă* mintea a-l putea *cândva* tipări, pe *spesele mele* chiar!“

Ce *fotografii* sufletească dureroasă, întocmai ca durerea exprimată în poeziile populare, adunate de I. P.-R.!

Mărturisirea următoare merită să fie subliniată:

„Se întâmplă și aceasta (studierea și aducerea în ordine a manuscriselor adunate). *Poeziile, colindele, descântecurile și alte materiale rimate, le scriseiu din nou precum le primii, dar poveștile și legendele în proză mai toate le scriseiu însumi*, luând — dela cele mai multe — mai numai fondul din manuscrisele primite, iar *forma le-o dădui eu*, după cum se vede, *grijind după puțință să nu mă despart de povestitorii necărturari*“.

Să nu uităm: În 1852 apar „*Baladele*“ adunate și îndreptate de *Alecsandri*; în 1866 „*Poeziile populare ale Românilor*“, tot de *Alecsandri*, adunate și întocmite (îndreptările acestea erau acceptate chiar și de *Maiorescu*); în 1859 tipărea *Atanasie Marienescu* balade populare *corese*; când apar „*Doinele și strigăturile*“ (1885) din colecția Iarnik-Bârșeanu se plânge prof. Iarnik că transcrierea poeziilor n’o fost făcută din punct de vedere științific, deoarece cel ce au adunat nu le-au transcris atdoma, fonetic.

Hașdeu în 1877 trimite întâtul chestionar de folklor pentru Magnum Etyrnologieum.

Abia mai târziu s'a putut dezvolta sistemul de a aduna folklor pe baze științifice, cum se îndeplinește astăzi (v. d. e. „Analele Arhivei de Folklor“ din Cluj).

*Instinctiv* a lucrat în direcția aceasta I. P.-R., aducând — după cum era și prea-firesc pentru epoca sa — prinos de laudă, în ditirambi, latinătății și ideii naționale. Cum scria și redactorulul-folklorist Gorovei, pentru revistă: „Șezătoarea“: „o să vă trimit *materlal berechet*“. Aduna-aduna cu sârguința unei albine, ca să aibă miere „berechet“.

## II.

Când scria la „Guttnul“ era I. P.-R. dascăl în Rodna-veche. Firea sa n'a fost să stea multă vreme într'unul și acelaș sat, de aceea pelerinările sale prin întreg ținutul românesc din fosta Ungarie, ca să cunoască, să audă, să noteze.

Nu că ar fi fost dascăl rău, persecutat de superiori — tocmai dimpotrivă! Elevii și elevele îl iubeau cu toată ardoarea. („Intre copiii cu care s'a fotografiat odată I. P.-R. se află — spune fiica dânsului — o fetiță..., care s'a îmbolnăvit în vacanța de Paști, cât a fost tata acasă, la părinții lui și biata copilă în tot timpul boalei a strigat după domnul învățător și strigând a murit. Așa l-a părut de rău tattl că a plecat de Paști acasă!...“ *Cas tipic*. Copiii îl adorau ca dascăl).

Niște mărturisiri prețioase despre experiențele de *cu-legător de folklor* a publicat în prefața sa: „Povestea poveștilor“, din „Biblioteca poporului român“ (Nr. 7, „Dela moară“ — „povești și snoave“, Budăpesta, 1903).

Un sfetnic mai bun pentru folkloriștii noștri nu se poate — firește, nu un sfetnic savant, care indică materialul de reprodus din punct de vedere *științific*, ci un sfetnic, care își dă seama despre felul cum a colectat el materialul folkloristic.

Aceasta ne interesează și pe noi, în organul nostru de „*tehnică* culturală“, de aceea spicnim unele din această prefață.

Ca copil de țăran scăpat de-abea din iobăgie, asculta în sările de iarnă cum povestesc vecinii, prietenii tatălui său, despre economie, despre prețul vitelor, al bucatelor, al lemnului, despre umblarea vremii. „Apoi — când prindeau (sările) a căsca, în semn că-și gătaseră poveștile zilnice — începea unul ori altul: „Spuneți careva o poveste, să ne treacă somnul“.

Mama și buna torceau, copiii ascultau poveștile celor mari, povestitori ca cel „vestit“, „loan cel mare, un om cât un deal și bătrân și sfântos. El cunoștea urtașii pe nume și zinele din văzute, iar pe fata pădurii o prinsese sub Ciceu și o legase de leucă cu ață de teiu și nu o slobozi până-i spuse leacurile la toate boalele vitelor. După ce o slobozi — își aduse aminte, că a uitat ceva. Deci o întrebă: Dar când sunt oile călbejite, ce să le dau? Iar fata pădurii, care acum era printre tufe, pe coasta văii ursului, îi răspunse: „cuțit, cuțit, cuțit!“

Iacă tabloul plastic al lui „loan cel mare“, povestașul! Și mai descosea micul P.-R. pe Petrea Albului și pe Vila Selăgianului („om cu multe povești“) și pe Ion Dărăban, poreclit „Bonzariul“, „cel mai vestit povestitor și zicător în frunze“, „păcurar“, cu care mergea la oi. „Nu era tufă, tarbă, pasăre, animal mic sau mare, să nu-i fi știut Bonzariul povestea; și toate mi le spunea și multe ținui în minte, de le scrisei, când știam serie, dar cele mai multe au rămas pe câmp, unde le-am auzit dela Bonzariul“.

Folkloriștilor! Căutați din fundul pământului pe câte un Bonzariu acum, fiindcă astfel de „păcurari“ nu se mai prea găsesc!

Cu 13 ani a ajuns I. P.-R. la școala din Năsăud. În „gazdă“ la oameni „de-ai noștri“, unde se adunau seara vecinii în povestite. „Mai bueros lăsam lecția neînvățată, decât povestea neauzită“. Toamna — și la școală și acasă — se adunau oamenii la desfăcutul cucuruzului, cu cântece, cimilituri, povești. La desfăcut de cucuruz, în Năsăud, la socrul „gazdei“, auzi I. P.-R. „Înștră-te mărgărite“ pentru întâia dată, dela un țigan. „În aceea seară atâta m'am înholbat la el, cât — de-aș fi zugrav — acum, după 37 ani, vi l-aș zugrăvi din memorie. Mult m'am minunat apoi, la

câțiva ani, când o cetii (povestea cu „Înștră-te mărgărite“) într'un calendar și nici azi nu-mi pot da seamă care-i mai frumoasă, cea spusă de țigan ori cea scrisă de Alecsandri ?“

Și acum începe pelerinajul lui I. P.-R. prin orășele și prin comunele românești, după ce la „pedagogia“ din *Gherla* a dat de un „corporal“, la „institutul corector“ de acolo, în *Deva*, la „pedagogie“ de „gazda“ *Lazar Codreanu* și de morarul de alături.

În *Orlatul* de lângă Sibiu îi povestește multe servitorul școalei, Ntc. Zidul și aici își cumpără *întâiul calendar!* Cettnd poveștile de acolo, izbuenește: „Ca asta și eu ași ști scrie una!“ și începe... ea să nu mai sfârșească până câteva ceasuri înainte de a muri!

În Cluj, la miliție (1874), cu compania, în casele unde s'a născut *Matelaș Cratul*, „chiliuța, în care se născuse marele erou de origine română, servea atunci de laborator pentru pantofăria companiei, seriam fectorilor cărți de dragoste și dela ei scriam cântece și povești“.

În *Vălcelele-rele*, lângă *Hațeg*, dela *popa Toma*, „moșneag cu puțină carte, dar om de omente și păștit, om cu talente naturale“, nu se poate „sătura“ de poveștile și povestirile lui. — Învățător în *Baru-mare*, pe *Valea Jiului*, sub muntele *Retezatul!* „Mergeam pe la toate nedeele și ospețele mai însemnate fărănești și-mi umplui hambarul de povești, cântece, descântece și alt material de-al literaturii populare. Imi era plină lada de hârtii scrise...“ — Învățător în *Lisa*, lângă *Făgăraș!* Aici dă de *Achim*, servitorul școalei, care trăise mult prin România (veche). De aici instructor la fetița protopopului l. lanza. *Plotina*, în *Grădiște*, la minele *Sarmisegetuzei!* *Legende!* *Poezii populare!* — Învățător în *Boufar*, sub muntele *Marmore*, la *Granița Banatului*. „Cântările cele mai frumoase“ și povești! — În 1884 în *Bucium-șeasa*, sub *Detunata*. „Cele mai frumoase povești“ dela „băieșii“ (metalurgii) din *Munții Apuseni!* („...Că cine sunt povestitori ca băieșii (metalurgii)“ ?) — *Cântece și povești* din *Sâncel*, *Blaj*. — Învățător în *Rodna-veche*, la izvoarele *Someșului mare*. Aci înființează un comitet de ajutorare al copiilor săraci dela școlile elementare, cu cărți de învățământ. (Comitet compus de academicianul Flo-



rian cav. de Porcius, memorandistul Gerasim Domide, etc.)  
Ca secretar al comitetului împarte la școlarii săraci, fără  
deosebire de confesiune, manuale de învățământ. „Când  
trimiteam cărți, rugam totdeauna pe învățătorii, la ale căror  
adrese mergeau acele cărți, să-mi trimită material de-al li-  
teraturii populare de pe la ei. Și mai toți mi-au trimis câte-  
ceva“.

A mai primit material dela amicul său prof. Alexiu  
Viciu, dela gimnaziul din Blaj, dela elevii acestui gimnaziu.  
În 1893 e pensionar.

„Aveam câteva lăzi pline de manuscrise de tot soiul,  
cari așteptau studiere și ordine“, scria I. P.-R.

Să rezumăm: Materialul din lăzi și l-a adunat dela  
cutare „păcurar, zicător în frunză“, în sărțile copilăriei,  
când mama și buna forceau, dela cutare „corporal“ la mi-  
liție, dela cutare servitor de școală, fost prin „România“,  
dela cutare „băteș“ din Munții Apuseni, dela elevi, dela  
colegi, dela părintele-preot, moșneag dintr'un sat de lângă  
rutine romane, chiar și dela un Țigăn, care știa povești mi-  
nunate. Umbla la „nedee“, la ospete, la lucrul câmpului,  
pe afară și la șezători — pretutindeni cu creionul în mână,  
pretutindeni atent.

Așa a putut I. P.-R. să ne lase o moștenire bogată,  
ei, omul sărac, încât „Astra“ și acum mai are material pre-  
țios, inedit, moștenit dela acest model de propagandist și  
culegător pasionat de folklor.

La „radio“ s'a spus despre I. P.-R. că ar fi fost un  
Creangă al Ardealului. Epitetul este îndreptățit.

Cum e serbătorită memoria lui I. P.-R. ?

Prin 1920 au venit elevii „Școlii normale din Năsăud“,  
conduși de profesorul Petru Bizo, la Reteag — să cerce-  
tească anume comuna și casa unde a trăit scriitorul și dă-  
călul Pop-Reteganul. Satul întreg a fost în picioare. Seara  
au dat elevii un festival, comemorându-se — în fața săte-  
nilor și fruntașilor comunei — cel dispărut și totuși prezent,  
prin scrierile sale, în mijlocul poporului.

Ca prefect (în 1931/2) în Dej, a comandat scriitorul și  
admiratorul lui Pop-Reteganul dl Aurel P.-Bănuș o tablă  
comemorativă, ea să fie desvelită pe casa unde a trăit și

murit marele povestaş popular. Placa a putut fi deosebită numai în 1934, în cadrul unui festival, la care a luat parte prefectul, *despărţământul* „Astrei“ cu preşedintele etc. în frunte, mulţi intelectuali şi popor.

---

În „Biblioteca populară a Asociaţiunii“ au apărut următoarele broşuri de Ioan Pop-Reteganul:

Nr. 1, 2, 45, 86, 78 din seria I. „*Povestiri din viaţa ţăranilor români*“ (1908). Apoi, din seria II:

Nr. 128: „*Lucă — minte slabă*“.

Nr. 145: „*Casa ţăranului român*“.

Nr. 148: Chiuituri în „*Un ceas de şezătoare populară*“.

Nr. 172: „*Stan Bolovan*“.

Nr. 180: „*Din Ţara Haşegului*“. Povestiri.

Nr. 185: „*Copiii Ursufului*“ şi alte povestiri.

Nr. 196: „*Dascălul Ioniţă*“.

„Asociaţiunea“ a premiat şi publicat, în 1895, „*Poveşti din popor*“, într'un volum de 216 pag. — epuizat.

---

---

**Nota.** În decursul anului acestuia va apărea în „Biblioteca populară a Asociaţiunii“, o broşură intitulată: „*Munţi, animale şi pământ*“, de I. P.-R., cu legende, poveşti şi sfaturi economice.

## Cursul de literatură română la școalele țărănești

de Al. Dima.

Școala țărănească reprezintă pentru „Asociațiune”, comitent cu o indiscutabilă realizare, un nou câmp de rodnice experiențe pe domeniul încă destul de necunoscut la noi — al propagandei culturale sistematice. După romantismul tuturilor apostolatelor îndușătoare dar naive, al căror folos a fost mult prea mic față de entuziasmul forțelor puse în mișcare, „Asociațiunea” activează astăzi — alături de celelalte societăți similare — cu un spirit al organizării ce-i pregătește rod înșutit. Școala țărănească se încadrează acestei noi metode cu o eficacitate sigură, dar cu o contribuție ce trebuie încă determinată, experimentată și perfecționată. Ea propune încă studiului o seamă de probleme, a căror soluționare nu poate fi deocamdată întrevăzută.

Iată de pildă o întrebare ce trebuie să preocupe pe organizatorii școlii țărănești: care urmează a fi raportul cantitativ între cultura practică și cea generală și care să fie cunoștințele culturii naționale, absolut necesare elevului-țăran? Ne propunem să răspundem acestei întrebări în latura ce privește *cursul de literatură română*, a cărui programă analitică și al cărui scop educativ îl vom pune în discuțiune.

Țelul acestui articol e — de altfel — mai depărtat. El urmărește să îmbie pe profesorii școlii țărănești de orice specialitate să-și ridice *fiecare* problema minimului de cunoștințe folositoare elevului-țăran și a metodelor celor mai potrivite influenței educative. O largă discuțiune a acestor chestiuni trebuie mult dorită pentru câteva concluzii clare privind materialul și metoda predării, la care ar urma să se ajungă.

Obiectul însemnărilor de față se limitează precis — cum spuneam — la cursul de literatură română la școalele țărănești.

Să ne întrebăm mai întâiu: care este scopul specific al acestui curs? Destgur îndoit: *material* și *formal* ca ținta oricărei acțiuni educative. Vom urmări așa dar să oferim elevului-țăran o sumă minimală de cunoștințe privind literatura română și apoi — mai ales — vom tinde la dezvoltarea în sufletul său a gustului pentru *frumos*, conceput ca veștmânt al *binelui*. Cele două obiective vor fi realizate concomitent, ceea ce e în funcție — firește — de tactul profesorului.

Punctul de plecare în urmărirea scopului educativ nu poate fi decât unul: *existența unui spirit artistic vădit în toată variata și scilpitoarea de frumusețe, literatură populară*. Acesta este „datul“ dela care pornim și pe acest teren aperceptiv suntem datorii a construi opera noastră educativă. Eforturile noastre se vor îndrepta dar, spre conservarea și păstrarea acestei dispoziții latente, dar sigure a elevului-țăran.

Ca regulă generală a metodei, lecturile ce vom înfățișa, vor trebui să fie în *spirit popular* și în *graiu popular*. Se va ridica uneori aci o greutate. Într-o parte a țărănimii contaminată de mentalitatea orașului, mai precis a periferiei, a pătruns tendința imitației de „sus în jos“ de care se vorbește în sociologie și în consecință asistăm la o devalorizare a producției artistice țărănești, în timp ce cântecul și gratul schimonosit al mahalalei se bucură de o mai mare considerație. Profesorului de literatură îi revine această importanță datorie de a recâștiga sufletul țăranului pentru propria sa creațiune literară. Metoda ar putea fi următoarea: *negativ*, o analiză satirică a producțiilor periferiei spre a-i pune în relief *inesteticul*; *pozitiv*, o prezentare admirativă a calităților literaturii populare, observându-se simultan cum mari cărturari și scriitori precum Alecsandri, Russo, Negruzzi, Rogălniceanu, Eminescu și-au manifestat păreri entuziaste asupra valorii creațiunilor populare. Nouă și adâncă încredere vom sădi astfel în sufletele lor și nu este imposibil ca totdeauna

*indemnul la creație* al celor talentați să fie stimulat spre o uimitoare rodire.

Cu aceste lumini, ne putem apropia de problema însăși a programei analitice a cursului de literatură română, a cărui orientare generală am reliefat-o.

Carl să fie dar capitolele mai de seamă ale acestui curs? Ca principiu însemnăm: marile momente ale dezvoltării noastre literar-culturale trebuiesc înfățișate în esența lor în mod sumar, dar precis.

Dom prezenta mai întâi — într'o singură oră — literatura religioasă și însemnătatea ei ca aducând cu sine noțiunea de carte însăși, de limbă românească scrisă și făcând să circule sentimentul unității naționale în toate ținuturile pe unde era răspândită ca purtătoare a cuvântului sfânt. Se va surprinde însăși mărturisirea elevului-țăran care va fi văzut desigur în satul lui, una din acele vechi cărți cirilice ce se păstrează cu evlavie în multe locuri. Ca aplicație — potrivit nevoii de a i se citi lucrări în spiritul său — va fi foarte nimerit a i se înfățișa fragmente din *Psaltirea în versuri populare* a lui Dosofteiu, cu atât mai mult cu cât înseși cântecile religioase ale mulțimii sunt uneori alcătuite pe această bază.

Intr'o altă oră, *literatura istorică* a cronicarilor va trebui prezentată cu tot sentimentul ei de sfântă îngrijorare pentru păstrarea marilor fapte din trecut, punându-se în relief valoarea tradiției și citându-se ca aplicație, pagini dintr'un povestitor în spirit popular precum neîntrecut a rămas *I. Neculce*.

*Școala Ardeleană* care urmează a fi predată ținându-se seamă de cunoștințele mai ales ale țărănilor uniți, prinsă de asemeni în contribuția ei caracteristică, va cunoaște îndeosebi accentuarea elementului politic național ce-i stă la bază.

Literatura mai nouă se va bucura firește de o sollicitudine mai mare. Cele mai fruntașe nume ale veacului al XIX-lea nu trebuiesc ignorate. Biografiile ample sau înșiruirea de titluri de lucrări sunt desigur întreprinderi absolut inutile.

Ceea ce trebuie să urmărim e — în primul rând — cunoaşterea operilor apropiate spiritului popular. Din prima jumătate a veacului, o lectură comentată a „Sburătorului“ lui Heliade cu atâtea elemente populare de fond, a fabulelor grele de înţelepciunea Isopiei populare ale lui Gr. Alexandrescu sau a „Doinelor“ lui Alecsandri atât de consonante sufletului ţărănesc, vor alcătui momente de aleasă delectare pentru elevi.

În ce priveşte a doua jumătate a veacului al XIX-lea, lirica patriotică a lui Alecsandri ne va oferi câteva texte mult gustate precum „Hora Unirii“ care va sugera potrivite comentarii actuale asupra semnificaţiei şi rodniciei principiului unirii dintre fraţi. „Pastelurile“ aceluiasi, care a făcut în ele apologia câmpului şi a muncii agricole vor fi de asemeni mult iubite.

Din poezia epică a lui Alecsandri, baladele cu caracter haiducesc, basmele versificate sau legendele istorice îşi vor găsi ascultători atenţi, iar poezia dramatică — cea cu subiecte ţărăneşti — va fi tot atât de atractivă.

„Răzvan şi Vidra“ a lui Haşdeu are destule elemente populare spre a putea fi tratată. Creangă fireşte cu toată savoarea lui ţărănească, va deveni unul din autorii preferaţi, iar din Eminescu, poeziile de inspiraţie populară precum „Ce te legeni codrurile?“ sau mai ales „Doina“ cu dureroasa ei actualitate, vor da prilej ţăranilor să preţuiască creaţiunile marelui poet. Coşbuc şi Slavici cu frumuseţea lor populară şi mai ales cu structura lor ardelenască, vor trebui de asemeni să fie mult cultivaţi.

Principiul selectării textelor după considerentul elementului lor popular se va aplica şi scriitorilor contemporani din care se vor putea face lecturi în limita orelor disponibile. Cărţuţile bibliotecii populare a „Asociaţiunii“ îşi vor găsi aici o frumoasă întrebuintare, ele urmând a fi călduros recomandate după citirea unor pasajii caracteristice.

Toate cunoştinţele cursului de literatură română trebuie însă aplicate posibilităţii de lectură a elevilor-ţărani care-şi au în genere biblioteca lor, în satul de unde au venit. Când vom citi deci un text, nu vom uita să întrebăm

dacă nu cumva elevii îl cunosc mai dinainte sau dacă-l au în biblioteca lor. Căci pe seama cursului de literatură, *indemnul la lectura estetică și etică* trebuie să fie preocuparea principală.

Ca încheiere, ținem să prevenim o obiecțiune. Programa analitică mai sus prezentată e desigur prea vastă. Ea trebuie simplificată în raport cu numărul orelor disponibile, dar negreșit conservată în principiile ei adânci.

Firește, cursul de literatură română la școalele țărănești ridică încă numeroase probleme. Ceea ce am întreprins noi, a fost numai o conturare a unora din ele. Am fi nespus de bucuroși dacă și alți profesori ai școalelor țărănești ar onora coloanele „*Transilvaniei*” cu părerile lor asupra problemelor ce am discutat. Învățământul țărănesc va ieși din aceste dezbateri considerabil întărit și mai ales înrădăcinat în experiență, ceea ce ar realiza tocmai cea mai vie a noastră dorință.



## **Cartea și foloasele ei\*)**

De citit sau prelucrat pentru sate în „Săptămâna cărții“ sau cu alte prilejuri  
de **Al. Dima.**

„Să aiți vreme și cu cețitul cărților  
a face iscusită zăbavă.

(Miron Costin.)

1. Printre marile născociri de acum cinci sute de ani, cu deosebită faimă a strălucit par'că deasupra tuturor, gândul înfiripării tiparului ce se datorește minții iscusite a lui Gutenberg. De atunci și până astăzi, neîncetat, zi de zi și an de an, omenirea de pretutindeni folosește minunata născocire, răspândindu-și simțirile, gândurile, îndemnul la fapte, din suflet în suflet, pe deasupra granițelor și a timpurilor.

2. Ca să ne dăm seama câte puteri cheltuește omul cu răspândirea cărții, iată, împărțăm aci câteva cuvântătoare date. Dela născocirea tiparului și până în 1912, au trecut prin tiparnițele lumii cam 22 milioane de cărți. Astăzi se tipăresc cam 200 mil de cărți pe an și peste 10 mil de reviste. La noi, în România, 6 mil de cărți văd în fiecare an lumina zilei.

Dar iubirea de carte și-o mai desvăluie omenirea prin daosebita grije cu care înconjoară acele locuri de adunare a cărților ce se cheamă bibliotecă. Așa de pildă: Biblioteca din Moscova numără peste 4 milioane de cărți, cea din Ucraina  $3\frac{1}{2}$  milioane, cea din Berlin asemenea, biblioteca din Washington (America) 3 milioane 285 mil, o bibliotecă engleză 3 milioane ș. a.

Și noi, Români, ne putem mândri cu mari bibliotecă. Universitatea din Cluj numără astfel aproape 500 mil de

\*) Conferință populară răspândită în desp. Sibiu în 1934.



cărți, Academia Română 320 mii, Universitatea din Cernăuți 300 mii, Biblioteca Fundației „Carol I.” din București 100 mii, iar alte lăcașuri de cultură presărate pe tot întinsul țării, adună multe mii de neprețuite cărți.

3. Este dar firesc să ne punem întrebarea *care* să fie taina cea mare ce îndeamnă pe om cu atâta puternică sete spre foile acestea înflorite cu slove ce alcătuiesc cărțile, unde se ascunde minunata lor vrajă, de subjugă pe omul din toate timpurile și de toate neamurile? Și lumina adevărului va despica ceața neștiinței, de îndată ce o nouă întrebare ne va iscodi mintea: *ce* înseamnă, de fapt, o carte, *care-i* izvorul și începutul, *ce* mentire are pe lumea asta mare?

4. Înainte de a fi fost cărțile, s'au înțeles oamenii, împărtășindu-și gândurile doară prin mulțimea vorbelor dela Domnul lăsate. Dar vorbele spuse acum, pier în clipa ce vine, că-s date adesea uitării și de aceea omul nu pune în armonioasele lor sunete, tot ce are mai înalt, mai plin de virtute, mai frumos în sufletu-i ce oglindește pe Dumnezeu.

Cărțile însă înfruntă vremile și sunt veșnice. Și omul se străduiește de aceea să adune în cuprinsul lor, toate comorile minții, inimii și voinții sale, dar neprețuit, ce depășește clipa de față și năzuiește spre înălțimile nemuririi.

Cartea cea bună e, deci, „iscusită oglindă a minții omenești”, cum o spune Miron Costin, cronicarul și ce poate fi mai firesc decât setea înviorării sufletului din izvorul acesta de apă vie?

5. Dar cartea mai ascunde și alte minunate taine.

Ea dă omului de astăzi puțința de a urca poteca vremurilor ce au fost, de a asculta povestirile strămoșilor lui, de a-și încălzi sufletul de vorba părinților ce au murit de mult, de a se simți laolaltă cu toții, un singur și mare suflet ce leagă strâns împreună veacurile. Cum, tarăși, cronicarul glăsuiește: „Lăsat-au puternicul Dumnezeu iscusită oglindă minții omenești: scrisoarea, dintre care dacă se va nevoi omul cele trecute cu multe vremi, le va putea ști și le va putea obliei”.

6. Iar dacă prin darul cărților putem pătrunde cu atâta ușurință în lumea trecutului, noi mai aflăm din răsfoirea lor toate înfățișările vieții de azi, toată nesfârșita frumusețe a zidirii lui Dumnezeu, dela un capăt la altul al țării, ba al lumii întregi chiar. Prin vraja cărților și pe aripile repezi ale gândului — aflăm atâtea folositoare lucruri despre alte popoare și obiceiuri și învățăm să le înțelegem pe toate, că toate-s doar înfăptuiri ale Domnului.

7. Cărțile nu-s numai izvoare nesecate ale cunoștințelor omenești. Ele sunt strălucite mijloace de mai ușoară trecere prin viață. Că nu odată ne desfată cărțile, ne povestesc minunate și hazlit întâmplări omenești, ne aduc vești din împărăția animalelor celor fără de minte s'au deșartă în fața noastră carul tuturor prostiilor bietei minți omenești. Și râde inima și petrece gândul, uitând blestemățile cele urite ale lumii.

8. Mai trebuie să fie cărțile un necurmat îndreptar al vieții noastre de toate zilele, al cinstei și omeniei noastre, al urmării drumului celui drept, al fricii de Dumnezeu, așa, cum sfintele cărți ne învață. Către ele mai ales — izvorul de totdeauna al înțelepciunii — cată să ne îndreptăm și din drumul lor nici un pas să nu ne abatem. Așa cum și Domnul cuvântă: „Ispitiți Scripturile“.

9. Din cele mai sus arătate s'a putut vedea — șocim — care este taina ce face pe om să prețuiască atât de mult cartea, comoară a sufletului omenească, punte svârțată peste veacurile ce au fost, minunat mijloc de înfățișare a zidirilor lui Dumnezeu, nesecat izvor de înaltă petrecere, necurmat îndreptar al vieții de toate zilele. Cartea înseamnă toate acestea laolaltă, dar încă un lucru ce-l desvăluim acum.

Cartea mai trebuie să fie privită de asemeni ca un puternic mijloc de creștere a propriilor noastre puteri sufletești. Prin citirea ei, mintea noastră se desvoltă, înțelepciunea se ascute, închipuirea se aprinde, înțelegerea se imputernicește, inima mai bună, mai mloasă, mai dutoasă se face, voința dârză, stăruitoare, neînfricată.

Cu puterile astfel crescute prin hrana sufletească a cărților, omul înfruntă — cu mai multă ușurință — plede-

cile fără de număr ale vtești, cttorindu-și un tratu mai bun și mai folositor, atât steși, cât și semenilor săi.

10. Și este atât de minunat acest obicei al cttirii cărților, încât Miron Costin, cronicarul de acum două veacuri și mai bine, despre care de mai multe ori am pomenit mai sus, a rostit înțelepte și bătrânești vorbe ca acestea:

„Puternicul Dumnezeu, tubite cettorule, să-ți dăruiască după aceste cumplite vremi a anilor noștri, cândva și mai sloboade veacuri, întru care, pe lângă alte trebi, să aiți vreme și cu cettitul cărților a face iscusită zăbavă; că nu este alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cettitul cărților; căci cu cettitul cărților și a scripturei cunoaștem pe Ziditorul nostru Dumnezeu“.

Și El ne-a dăruit într'adevăr „mai sloboade veacuri“ ca pe vremea lui Miron Costin și e păcat să nu ne folosim cu cettitul cel prețios al cărților.



## Societatea culturală „Teatrul“ din Turnu-Severin

de I. Sibianu.

Încă dela reorganizarea „Transilvaniei“ sub forma acestui buletin de tehnică a culturii, gândul redacției a îmbrățișat — cu deosebită căldură — ideea de a nu se mărgini numai la înfățișarea propriei noastre activități, ci a se îndrepta generos și către munca societăților culturale — surori cari jertfesc acelulaș ideal al ridicării celor mulți. Câmpul operii culturale este în țara aceasta atât de vast, atât de complex, atât de puțin lucrat, încât toate laudabilele eforturi ale particularilor și societățile culturale nu prindese în a stăpâni un obiectiv într'adevăr imens. Detaliata prezentare a tuturor acestor activități pe lângă sensul natural al unei morale prețurii, se mai încarcă — în același timp — cu forța elocventă a *exemplului* merit să se generalizeze, să fructifice și alte inițiative de acest fel, înmulțind numărul energiilor culturale.

În linia acestor vederi, ne propunem a înfățișa freamătul de activitate al societăților culturale — surori, cărora înțelegem astfel să le aducem omagiul bătrânei „Asociațiuni“ pentru toată splendoarea idealismului ce au știut să desfășoare. Și sentimentul prețurii noastre e cu atât mai viu, cu cât rezultatele muncii de culturalizare sunt produsul — în genere — al unor inițiative particulare, al unui spirit de sacrificiu rar, la care abia târziu a venit să se asocieze contribuția șovăitoare și rușinată a oficialității.

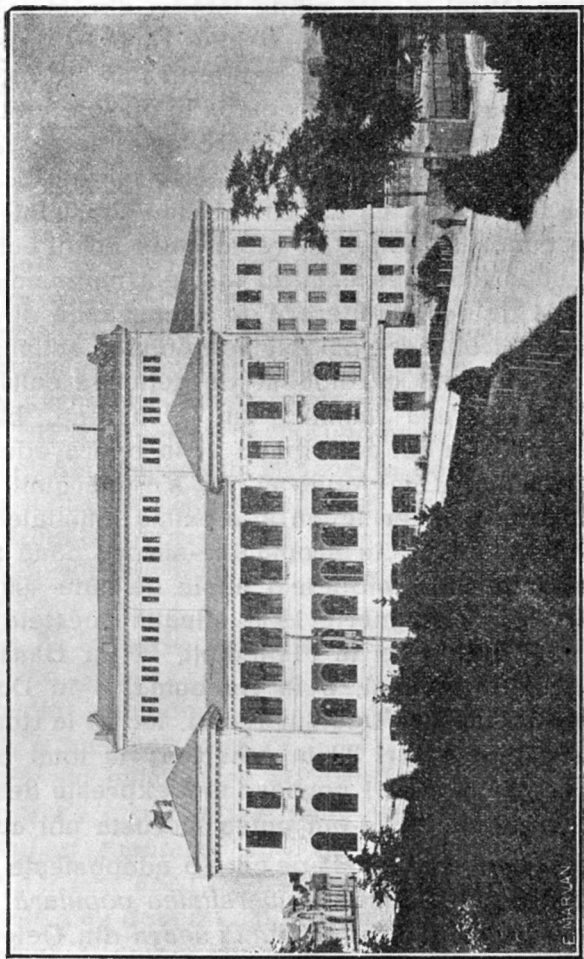
Societatea culturală „Teatrul orașului T.-Severin“ este una din aceste uimitoare înjghebări ce a izbândit, faptă într'adevăr impresionantă, clădind una din acele fortărețe ale culturii naționale merite să producă entuziasm și admirație în sufletul oamenilor obiectivi. „Palatul cultural“ din T.-Severin privit în grandiosul ansamblu al monumentali-

tății lui, cu cele șapte săli mari ce cuprinde, în cadrul în care este așezat între două grădini și cu priveliștea fermecătoare deschisă spre Dunăre, este una din acele clădiri pe care numai suflete alese și rare le pot întreprinde.

Gândul inițial din care minunata faptă a pornit, a pornit modest — umilă cenușăreasă — din cancelaria liceului „Traian“ în 1909, sub privirile destigur sceptice ale celor mai mulți. Să concepi numai un astfel de plan într'un orașel de provincie somnolent și comod, mândru dar inofensiv, va fi fost o îndrăzneală ce va fi turburat adânc apele atâtor liniști sufletești. Ideea creștea însă cutezătoare din însăși icoana ce-o zugrăvea. „Palatul cultural“ din acea margine a Vechiului Regat avea să se înfăptuiască din flacăra unui ideal prea scump spre a fi părăsit. El era conceput ca o cetate de adăpost a culturii naționale la granița Serbiei și a Banatului, în preajma atâtor frați subjugăți, ce simțeau nevoia întăririi credinței în destinul strălucit al neamului. De aci dragostea cu care intenția conducătorilor a fost îmbrățișată, de către atâți oameni de bine ai orașului, județului, de autorități locale și guverne, Banca Națională a României, Centrala Cooperativelor sătești și mai ales de foștii elevi ai liceului „Traian“ din T. Severin, cari au însemnat elementul de stăruitoare propagandă și sacrificiu continuu. Tot acest splendid entuziasm colectiv, a fost diriguit de spiritul idealist al consiliului de administrație, compus numai din trei membri: dl prof. *Teodor Costescu*, vajnicul și neobositul până astăzi, luptător, *Dr. C. Gruescu*, un organizator de frunte și răposatul *Tache Băbeanu*. Gândul încolțit în 1909, a prins chip în 1913, când s'a pus temelia „Palatului cultural“, ce a început să activeze însă abia după război în 1924. Inaugurarea s'a făcut la 30 Noiembrie al acestui an, când frați din toate ținuturile românești — de astădată în țara liberă — s'au întrunit la Severin, plini de încredere în menirea noului instituții.

Edificiul într'adevăr monumental, lucrat după planul arhitectului *Grigore Cerchez*, adăpostește șapte mari săli, *trei* suprapuse în aripa de răsărit, unde sunt instalate biblioteca „I. G. Bibicescu“, Cinematograful și Restaurantul, *trei* în aripa de apus unde se află Muzeul „Dr. C.

l. Istrati“, un Salon de festivități și o Sală ajutătoare, iar a șaptea și cea mai mare, e situată la mijloc, încă neterminată urmând a deveni viitoarea sală de teatru.



„Palatul Cultural“ din Turmu-Severin.

E momentul să părăsim acum frumusețea sculptoare a exteriorului și să ne apropiem de viața culturală ce pulsează în interior.

*Biblioteca „I. G. Bibicescu“*, instalată în 1925, a fost dăruită în 1920 de Ion G. Bibicescu, fostul guvernator al Băncii Naționale și fiu de țaran, din Cerneți (Mehedinți). 40.000 vo-

lume sunt elegant adăpostite într'o sală de 25/14 metri, cu multe și comode mese de lectură. Biblioteca nu e lipsită de câteva rarități precum un „*Octoih Slavonesc*“ din 1575 al Diaconului Coresi, o „*Carte Românească de învățătură*“ a lui Darlam (1643) și alte multe lucrări din istoria literaturii noastre vechi ca și cărți străine rare ca o gramatică din 1496 în grecește, manuscrise interesante etc. Biblioteca de față a avut un răsunet apreciable în masele cititoare ale orașului. Statistica cititorilor numără astfel între 1930—32: 41.647 lectori ce au consultat 71.361 cărți, iar din 1921—1932 au fost 158.168 cititori cu 282.684 volume consultate. Dinea orașului a cunoscut astfel un remarcabil avânt cultural, în pătura elevilor mai ales, cari au fost cei mai numeroși cititori. Alături de revista literară de românească directivă a „*Datinii*“ ce a trăit zece ani desfășurându-și activitatea sub faldurile localismului creator și de acțiunea culturalizării întreprinsă de „*Casa luminii*“ din Mehedinți, biblioteca I. G. Bibicescu și-a dat contribuția ei în opera educativă a ridicării orașului. Dar fapta ei nu s'a mărginit la atâta numai. Biblioteca severineană și-a extins activitatea pe meleagurile Mehedinților, în provinciile-surori, până în America chiar, împărțind bibliotecii filiale de câte 400 volume fiecare. Până în Decembrie 1933, situația acesteia era următoarea: 118 biblioteci în Mehedinți, 36 în Banat, 17 în Basarabia, 12 în Ardeal, 3 în Bucovina, 3 în Dobrogea, 7 în diferite locuri din Vechiul Regat, iar 54 la Români de peste hotare dintre cari 20 în America; în total deci 250 de filiale. Sunt cifre cari vorbesc mai expresiv decât toate cuvintele elogioase ce le-am putea încrusta noi aci.

O altă instituție culturală pe care o adăpostește „Palatul cultural“ din Severin este „*Universitatea populară*“ care-și ține prelegerile în fiecare Sâmbătă seara din Octombrie și până în Martie, invitând conferențieri dintre personalitățile de seamă ale culturii noastre. E de fapt un *Ateneu* care dă posibilitate localnicilor să asculte pe înelepții neamului.

Muzeul „*Dr. C. I. Istrati*“ închipue de asemeni un viu și intuitiv instrument al culturii, obținut după multe stăruințe dela Ministerul Artelor de către dl prof. T. Costescu. El are cinci secțiuni și anume: 1 științifică (Geologie, Mi-

neralogie, Paleontologie), 2. artistică (Sculptură, Pictură, Caricatură, Desemn), 3. preistorică, arheologie clasică și istorie, 4. etnografică, 5. bisericăscă. Obiectele au unele o deosebită valoare istorică și documentară, a căror enumerare din lipsă de spațiu n'o putem întreprinde aci. Regretăm de asemenea lipsa clișeeilor cari ar fi putut da o mai desăvârșită idee despre bogățiile acestui muzeu de un caracter cu totul general, îmbrățișând istoria și ținuturile Vechiului Regat.

În afara acestor instituțiuni culturale propriu zise, „Palatul cultural“ dă — prin sala lui de cinematograf și prin grădina lui — posibilitate și altor acțiuni de acest fel, creindu-și totdeauna venituri ce urmează a-i susține activitatea.

Opera Soc. culturale „Teatrul Orașului T.-Severin“ de sub președenția dlui prof. Teodor Costescu a avut feteirea să se bucure de consacrară oficială a M. S. Regelui Carol II. care a prezidat Adunarea generală a societății și a bibliotecii „I. G. Bibicescu“ la 25 Octombrie 1933, luând și inițiativa unei noi subsecții publice în vederea terminării sălii mari a teatrului. Este mișcătoare înalta mărinimie cu care M. S. Regele onorează și patronează toate marile înfăptuirii culturale ale țării.

\* \* \*

La 31 Ianuarie 1925, la inaugurarea Universității populare din Severin, dl prof. C. Rădulescu-Motru, după ce a dezvoltat subiectul conferinței sale despre „Știința de mâine“, a încheiat astfel:

„Palatul culturii, ce ați clădit, reprezintă numai o posibilitate. Va fi o realitate când fapta Dv. îl va umple. Căci începutul și realitatea nu-l dă ideea, ci fapta. Nu mă îndoiesc c'o veți avea“. („Datina“, III, 1—2, pg. 7). Și cuvintele Dsale s'au dovedit a fi profetice, fiindcă fapta a început într'adevăr a umple zidurile, așa cum am arătat mai sus. Mai sunt frește, încă multe de înfăptuit. În primul rând mai ales, o extindere a noțiunii de culturalizare dincolo de accepțiunea pur suflească a ei. Dar acestea sunt numai întregiri, ce vor putea veni mâine. Spre a se ridica, ele au nevoie de fundamentul de astăzi. Și societatea culturală „Teatrul“ din T.-Severin a știut să-l așeze adânc, și nelintit. Cinstite celor ce l-au înfăptuit.



## Secțiunile literare-științifice ale „Astrei“

de Ion Agârbiceanu.

1. Înainte de întreg, Secțiunile literare-științifice ale „Astrei“ aveau menirea să ofere literaților noștri de știință din Ardeal, posibilitatea să se cultive în specialitățile lor și să fie la îndemâna Astrei cu sfatul și cu munca în propaganda sa culturală și națională în masele mari. Un număr restrâns de membri forma fiecare secție.

Împrejurările însă nu au îngăduit ca membrii unei secții să poată lucra în comun, întrunindu-se cel puțin de 5-6 ori la an și discutând problemele mai actuale din domeniul respectiv. Membrii erau recrutați din toate regiunile Ardealului și Banatului și depărtarea nu le îngăduia să se întrunească. Obșnuit se ținea la an o singură ședință plenară, — a tuturor secțiilor, cu care prilej dacă se întruneau 10-12 membri, era mare lucru.

Deci unul din scopurile înființării Secțiilor nu a putut fi atins: adică de a fi un fel de for suprem literar și științific pentru literatura și știința Ardealului, care să cenzureze lucrări, să dea directive, să împartă premii etc. Poate s'au făcut 3-4 premii în cursul deceniilor.

Nici ca sfătuitoare și îndrumătoare în propaganda Astrei n'au putut lucra secțiile în plenul lor, ci prin membrii lor singuratici. Unii dintre aceștia își țineau ca o datorie de onoare să facă propuneri, să dea invitațiuni, să examineze oarecare problemă, la cererea Comitetului central.

Direcțiunea culturală a Astrei, dela centru, s'a făcut cu deosebire prin secretariatul literar, când s'a bifurcat secretariatul, iar înainte prin secretarul administrativ, care făcea propuneri Comitetului central și refera asupra propunerilor de ordin cultural și literar venite dela despărțăminte.

Cea mai importantă operă științifică a Astrei dinainte de unire, *Enciclopedia română* în 3 volume, a pornit din inițiativa secretarului său Dr. C. Diaconovici și a fost dusă la capăt prin colaborările oamenilor de știință și litere din toată românimea. Desigur între colaboratorii ei aflăm și pe unii membri ai Secțiunilor literare-științifice ale Astrei. Dovadă că ei, când aveau prilejul să lucreze de-acasă, lucreau bucuros.

Membrii secțiunii istorice și a celei școlare au colaborat mai intens în opera de propagandă culturală și națională a Astrei.

În definiție membrul unei Secțiuni nu se deosebia mult de alt membru al Astrei. Lucrări literare sau științifice, datorite lor, erau din proprie inițiativă și după puterile fiecăruia. Inițiativa s'a luat la „Enciclopedia” și la „Dicționarul numelor de localități” de S. Moldovan și N. Togan.

2. După unire s'a crezut de către unii că e posibil ca din acestea Secțiuni să se institue un aeropag al literaturii și științei în Ardeal, iar alții, mai puțin idealiști și mai practici au voit ca prin ele să se atingă unul din scopurile lor inițiale, care n'a putut fi realizat niciodată: *de a pregăti materialul cultural și național pentru propaganda Astrei în straturile largi ale poporului și numai în al doilea rând, întrucât ar avea mijloace, să facă cercetări științifice în toate domeniile vechi trecute și prezente din Ardeal și Banat.*

Dela vreo douăzeci de membrii câți cred că erau înainte de unire, înainte cu vreo 10 ani s'au ales peste una-sută, iarăși din toate regiunile Ardealului, dar mai ales din centrele culturale.

Secțiunile au început să lucreze, la început, în același de al doilea domeniu: făcând cercetări științifice și de popularizare, publicând lucrări în bibliotecile separate ale Secției respective.

Secțiunea istorică, a științelor naturale și mai ales cea medicală, și biopolitică, au publicat mai multe volume foarte bine primite de critică. Cea biopolitică a publicat câțiva ani și un Buletin, — azi în reparație.

Dar mijloacele materiale pentru tipărirea lucrărilor n'au ținut decât 3—4 ani și atunci Secțiunile s'au văzut nevoite să caute alte domenii de muncă.

Înființându-se, la 1928 un Secretariat al Secțiunilor la Cluj — unde erau concentrați cei mai mulți membri ai lor — și putând închiria o sală de ședințe, Secțiunile au început o serie de comunicări științifice în legătură cu Ardealul și membrii marcanți ai lor au colaborat la revista „Transilvania“, care se proiectase acum ca o revistă de cultură pentru Ardeal, accesibilă intelectualilor satelor.

În chipul acesta, Secțiile au crezut că-și pot îndeplini o parte din îndatorirea lor de al doilea ordin.

Prima misiune, aceea de a pregăti materialul de propagandă culturală și națională, unitar, al Astrei în masele mari, a fost pusă încă din 1928 de secretariatul Secțiilor, cu aprobarea presidenței Astrei.

S'a stabilit mai întâi că Astra trebuie să rămână în contact săptămânal cu masele mari și prin presă și neputând edita o gazetă populară proprie, *Secțiile să pregătească articole de popularizare științifică.*

Dreo 4 sau 5 ani, Secretariatul a propus serii de subiecte pentru fiecare secție, cu problemele cele mai actuale, cari să fie lucrate de către membrii secției respective. Lucrul părea ușor, căci fiecare secție în specialitatea ei, putea redacta 10—15 articole la an. Dar membrii nu s'au executat. Ei s'a făcut propunerea să dea *numai scheletul materialului*, datele necesare pentru fiecare articol, urmând *a le redacta în stil popular*, secretarul secțiunilor. Însă, cu câteva excepții, nu a venit nici acest material.

Între astfel de împrejurări, secretariatul a *redactat și redactează singur* până azi aceste articole populare. Evident că el neputând fi specialist în materia celor zece secții, se mărginește la articole la cari se pricepe.

S'a stabilit apoi de către Secții că propaganda la sate ar trebui să fie unitară, cel puțin în ce privește tratarea alor 10—15 probleme mai importante la an. Secretariatul a propus o serie de noi subiecte pentru *conferințe populare model* tratând cele 10—15 subiecte, cari tipărite s'ar fi putut distribui tuturor conferențiarilor Astrei. Destgur

pe lângă acest program unitar, despărțimintele rămâneau libere să se ocupe și de probleme locale, festivalale ocazionale etc.

S'au scris câteva din aceste conferințe model și s'au publicat. Inșă nici pe departe 10 sau 15 în fiecare an. Nu numai pentrucă multe Secții nu le-au scris, ci și din motivul că nu erau mijloace să se tipărească. Pentru a ușura și rezolvirea acestei probleme, în parte, apare azi „Transilvania“ ca buletin de *tehnică culturală*.

În al treilea rând, în noul ipostas, revenea Secțiunilor să fixeze, să redacteze, sau să cenzureze materialul de fiecare an pentru „Biblioteca populară“ a Astrei.

Sarcina aceasta o îndeplinesc Secțiile, în parte, pregătind membrii ei unele broșuri, recenzând materialul intrat din afară și propunând felul broșurilor ce e să apară în fiecare an Comitetului central.

3. E evident că dacă Secțiile, după unire, ar fi putut satisface pe deplin numai acestor trei îndatoriri: grija de Biblioteca populară, redactarea articolelor de popularizare săptămânale și stabilirea, în fiecare an, a programului unitar de propagandă prin 10—15 conferințe tip, ar fi ușurat foarte mult munca Astrei în activitatea ei culturală.

Dar aceste trei postulate, după cum am arătat, nu au putut fi satisfăcute decât în parte. Din mai multe motive. Credem că cele principale sunt următoarele:

Aproape toți membrii Secțiunilor sunt extrem de ocupați cu alte ocupații profesionale, așa încât cei mai mulți nu pot participa la ședințele plenare ale Secțiilor. În al doilea rând, foarte mulți nu au în preocupările lor propaganda în popor, ci muncă pur științifică. În al treilea rând, ori ce lucrare ar face pentru Astra, le cere timp, căci prestigiul nu le permite să apară ori cu ce în publicitate. O astfel de muncă însă ar trebui onorată și Astra nu are mijloace materiale.

4. Totuși Secțiunile, după războiu au crescut în autoritate mai ales prin munca câtorva și mai ales a Secțiunii medicale biopolitice, care are azi subsecția Șoimilor.

Prin activitatea intensă a membrilor acestei Secțiuni, s'au îmbogățit chiar directivele programatice ale Astrei. Ea a editat mai multe lucrări, a făcut anchete sanitare pe teren, ancheta etnografică, acum pe urmă, în Seculme și alta în Banat.

Dovadă că terenul de activitate al Secțiunilor e mare în afară de cel în care am arătat cum am activat. Unde sunt membrii de mult altruism și dacă s'ar găsi și mijloace materiale, s'ar putea face lucrări frumoase și de ordin mai înalt științific și național.

Tot membrii al Secțiunilor, în majoritate, scriu revista „La Transylvanie“, în fața propagandei revizioniste ungu-rești.

5. Și azi ca și în trecut Secțiile, nu pot lucra însă în ansamblu, laolaltă. Un ceas cât ține o ședință, la care vin cei cari pot scăpa de alte îndatoriri, nu e de ajuns nici pentru frământarea temeinică a problemelor ce ni se pun.

Dar individual ar lucra cei mai mulți pentru scopurile Astrei. Iată chiar acum se pun două chestiuni de actualitate, în cari membrii secțiilor vor putea fi de cel mai mare ajutor propagandei și operelor științifice a Astrei: *O nouă ediție, îmbogățită a Enciclopediei române* și înființarea la Cluj a unui *Studio pentru radiodifuziune*. Cu prevederea unei modeste răsplăți a muncii lor, membrii Secțiunilor ar fi colaboratorii Enciclopediei și conferențieri la Radio din toate domeniile celor zece Secții. Cu siguranță în programul Studioului dela Cluj va fi și o oră a „Astrei“.

Membrii Secțiilor, individual, lucrează fiecare în domeniul lor. Mulți ar putea scrie subiecte date de Astra, cu condiția ca ea să le poată edita și să le poată asigura un modest onorar.

În concluzie, azi când problema Secțiilor nu e încă rezolvită, părerea subsemnatului ar fi ca ele să rămână în formațiunea lor de azi, membrii lor putând fi utilizați cum s'a arătat mai sus, iar pentru îngrijirea celor trei probleme arătate la p. 3 să se aleagă, din sânul lor, un comitet de directivare nu mai mare de 12 persoane, care să țină și legătura cu comitetul central din Sibiu.

# Noile noastre școale țărănești

de **Al. D.**

Bunele îndrumări ale Președintelui și Comitetului nostru central ca și desăvârșita înțelegere a despărțămintelor au dus — printr'o organică acțiune de colaborare — la realizarea și generalizarea noilor școale țărănești din acest an. Inițiativa Maramureșului a rodit însuși și a înrădăcinat astfel ideea școalelor țărănești în conștiința publică și în cea a propagandiștilor culturali, cari cred neștrămutat în eficacitatea ei. Entuziasmul rapoartelor ce am primit până acum, este în această privință edificator. Școala țărănească a devenit astăzi cel mai potrivit instrument de culturalizare. Gradul realizărilor ei a rămas în funcție numai de o cât mai atentă a ei organizare, de o cât mai îngrijită selectare a elevilor-țărani, de utilizarea celor mai bune elemente didactice, de alcătuirea unei cât mai raționale programe analitice.

Înfățișăm în cele ce urmează, primele rezultate ale școalelor țărănești din acest an, după rapoartele ce am primit până acum. Menționăm inovația anului: la școalele pentru bărbați s'au adăugat — de data aceasta — și altele pentru femei, acțiunea culturalizării întregindu-se astfel într'un mod fericit.

\* \* \*

**Despărțământul Carei** de sub președinția profesorului *Aurel Coza*, a înființat o școală țărănească ce a funcționat între *5 Februarie—2 Martie a. c.* Au participat în total *24 elevi-țărani* din 12 comune în așa fel, încât în general fiecare comună să fie reprezentată prin cel puțin 2 elevi. Pe lângă acești elevi permanenți, în fiecare Miercuri (orele 9—12) asistau țărani din apropiere la cursurile teoretice și practice de pompiert (cunoștințe de poliție incendiară, de cari au imperioasă nevoie din pricina cultivării pătoaselor la treeratul cărora se produc dese incendii.) Însemnăm programa analitică și menționăm numele profesorilor ce au răspuns la chemare cu un entuziasm ce nu poate fi inde-ajuns subliniat.

*Agricultura a fost predată de dnti lng. agronom Meghi Alexa și Prof. Zaharia Iancu, apicultura de dnti Prof. Zaharia Iancu și Preot Sabău Nicola, pomicultura de dl dir. pens. Rusu Grigore, creșterea vitelor și valorizarea produselor de dl Medie vet. Ioan Popa, cooperajia de dl Prof. Osianu Nicolae, cunoștințe de poliție incendiară de dl Comandant Silviu Raica, medicina practică de dl Lt. Dr. Pelin Nicolae, cunoștințe practice de legi și gospodărie comunală de dntii Jud. Pavel Flora și Dr. Stoia Ion, dl primpretor Dr. Ioan Gherman și Bob Liviu, cunoștințe generale și răspândirea culturii la sate de dntii Prof. Fărcașiu Alex., Florea Alexe, Ionel Alexandru și Petra Traian, dir. școlii de uceniciei Alunaru Dumitru, dir. școlii de arte și meserii Rădescu Ioan, dir. de școlii primare Cleia Ioan și Știrbu Ioan, învățătorii Iancu Gheorghiu și Burducea Ioan.*

Pentru agrementarea programului, s'au prevăzut — cu concursul dlor prof. Dunca Gheorghe, Maghiaru Nicolae și Simca Dumitru, ore de jocuri, cântece naționale, educație fizică și șezători cu dntii Prof. Aurel Coza și Miculaș Gheorghe.

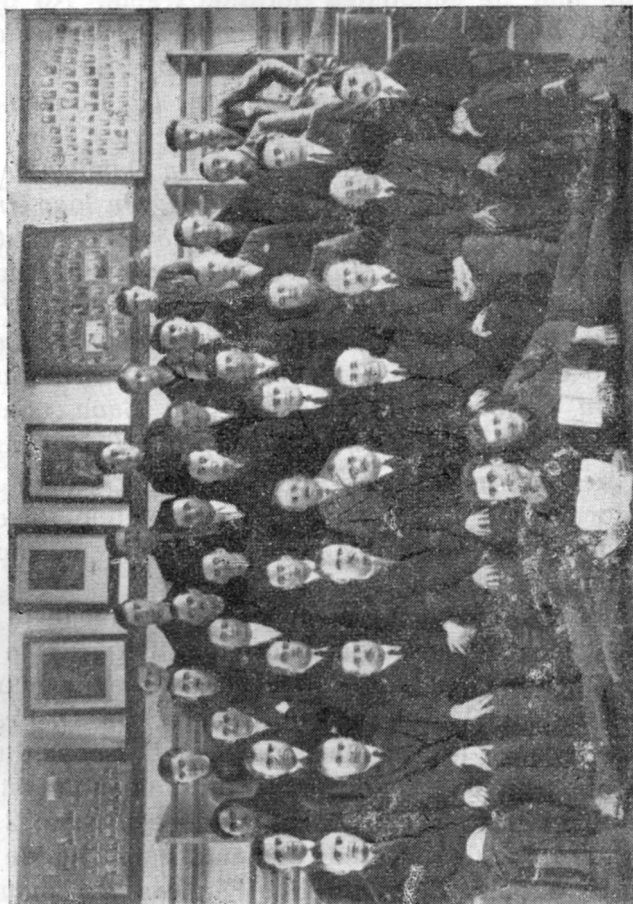
La încheierea cursurilor, s'a organizat un festival la care s'a sărbătorit comemorarea lui Horia, Cloșca și Crișan și s'au dat țăranilor ultimile îndemnuri înainte de părăsirea școlii.

Interesant de observat e faptul că țăranii au ezitat la început să participe la cursuri, nedumiriți de gratuitatea școlii și de intențiile „domnilor“. Când însă s'au convins asupra adevărului, solicitările de înscriere au întrecut numărul de elevi prevăzuți de organizatori.

Spre a ilustra impresiile directe și vii ale conducătorilor școlii, cităm ultimile fraze ale raportului despărțământului:

„Credem că prin școala țărănească am pus bază unor legături trainice între Despărțământul de aici al „Astrei“ și acești elevi-țărani și prin ei și între mulți din cei de acasă, după plecarea lor din mijlocul nostru. Am constatat-o clar și până acum. În orice chestiuni, în orice treburi ne consultă și ei, dar prin ei și alții, cer sfaturi și caută să-și aranjeze cu multă socoteală afacerile!“

**Despărțământul Făgăraș**, prezidat de dl prof. *V. Literat*, a făcut să funcționeze și în acest an o școală țărănească între *18 Februarie* și *16 Martie c.* Numărul cursiștilor a fost numai de *14* elevi-țărani cu toate că desp. se pregătise să primească *30*. Raportul enumără motivele de



Profesorii și elevii școlii țărănești a desp. Carei.

ordin general și special ce au determinat această redusă participare. Printre cele dintâi se citează neîncrederea țăranilor în cunoștințele economice ale „domnilor“, dispoziție sufletească foarte accentuată la plugarii din Țara Olului. Un alt factor ce a împiedecat participarea țăranilor, este apoi opoziția femeilor ce nu pot conduce singure gos-



podăria, în lipsa bărbaților. S'au adaogat apoi cauze speciale și accidentale precum — în unele sate — câștigurile ce obțineau țăranii dela soc. suedeză care lucra în acest timp la șosele, epidemiile ș. a.

Cu toate acestea, școala a funcționat însemnând un pas înainte față de activitatea din anul trecut. Au predat lectunt: dnii *Ilie Agârbiceanu*: *Pomicultură și Valorificarea fructelor*; *Dr. vet. Grigorie Bianu*, dir. Fermei Beclean unde școala a fost găzduită: *Creșterea vitelor*; *Gh. Codrea*, insp. școlar pens: *Cunoștințe generale*; *Gh. Dragoș*, dir. Gimnaziului de fete: *Aritmetică și geometrie*; *Dr. Dumitru Frâncu*, dir. prefecturii: *Legi și așezăminte ale țării*; *Dr. Ioan Giurea*, med. prim. jud: *Medicină practică și igienă*; *Emanoil Oroș*, ing. agronom: *Agricoltura*; *Păr. Al. Popa*, președ. Camerel de agricultură: *Stupăritul*; *Octavian Popa și Matei Rădulescu*, prof.: *Educație religioasă*; *Eugen Popescu*, rev. școl.: *Răspândirea culturii la sate*; *Ermil Roșală*, prof.: *Educație fizică*; *Iorgu Sandu*, prof.: *Cântări*; *Titu Savu*, contabil: *Cooperative și asociații*; *Toma Stoica*, prof.: *Lucru manual*.

Față de anul trecut, s'au adaus lectunt privind fructele și valorificarea lor și socotirea suprafețelor și a volumelor, cunoștințe foarte folositoare și primite cu mult interes din partea elevilor.

Inchetera cursurilor a avut loc la 16 Martie în sala de gimnastică a liceului Radu Negru din Făgăraș în prezența profesorilor și publicul. S'a ținut un examen urmat de cuvântările dlor *V. Literat*, *Gh. Codrea*, *Dr. D. Frâncu*, *Gh. Dragoș*, cărora le-a mulțumit țăranul *E. Lepșa* din Dejan. S'au împărțit premiul constând din: o coșniță sistematică, câte 18 cărți distractive și gospodărești, câte 2 buc. de altol, câte 1 sac de cartofi de sămânță, câte 1 kg. de soia.

Izbânda școlael țărănești din Făgăraș s'a putut înfăptui datorită înțelegerii intelectualilor și autorităților ce au dat sprijinul lor entuziast unei opere atât de rodnice.

**Despărțământul Jiu** de sub președinția dlui *Ing. I. Iancu*, a înființat la rândul-i o școală țărănească în comuna *Livezeni*, la 15 Februarie, frecventată de către 30 țăranii din acest sat. Cursurile se țin de două ori pe săptămână *Joia* dela 5—8 d. a. și *Duminea* dela 2—5 d. a. în localul școlael

primare. Predau dnti: Ing. *Ivanov*: *Albinărit*; Păr. *I. Ioanovici*: *Religia*; avocat *Dr. E. Boeriu*: *Drept*; agronom *Rovinaru*: *Agricultura și Pomicultura*; veterinar *Dr. N. Rădoi*: *Creșterea vitelor*; medic *Dr. M. Sofonea*: *Igiena*; contabil *V. B. Taloescu*: *Cooperajie*; înv. *S. Suci*: *Istorie, Geografie*; protop. *I. Duma* și *I. Niciu*, prof.: *Propaganda culturală la sate*.

La data primirii raportului, cursurile funcționează încă urmând a ni se completa informațiile după închiderea lor.

Fapta desp. Jiu merită a fi subliniată și însoțită de toată recunoștința „Asociațiunii”.

**Despărțământul Oland** a cărui înființare în Noemvrie trecut a fost însemnată într'un precedent număr al nostru, s'a dovedit demn de încrederea ce i s'a arătat. Abia organizat sub președinția dlui *Dr. Cionca Macedon*, a și purces la lucru întemeind o frumoasă școală țărănească despre a cărei activitate referăm acum.

Cursurile au început la 24 Ianuarie a. e. și au durat până la 16 Februarie. Au participat 21 elevi-țărani, selectați după criteriul de instrucție elementară și oarecare avere. Au predat dnti: Păr. *Suciu Petru* și *Popa Ioan*: *Religia*, *Dr. Aurel Rusu*: *Agricultura*, med. vet. *Witwer Martin*: *Creșterea vitelor*, învăș. *Ani Nicolae*: *Pomicultura*, med. *Iosif Boier*: *Igiena*, *Dr. Cionca Macedon*: *Chestiuni administrative*. *Cunoașterea legilor*, jud. *Eftimie Iacob*: *Cunoașterea legilor și așezămintelor țării*, notar *Cismașiu Ivan*: *Cultura la sate*, noțiuni de istorie națională și artă națională; *Mureșan Iuliu*: *Istoria lit. române*, același și înv. *Purel Clement*; *Geografie*, același: *Cânt și educație fizică*, silvicultor *N. Comșa*: *Silvicultura*.

Inchiderea cursurilor s'a făcut la 16 Februarie e., când s'a procedat la examinarea elevilor. A urmat cuvântul de înalt îndemn românesc și moral al dlui *Dr. Cionca Macedon*, după care s'a trecut la împărțirea premiilor compuse din cărți și obiecte de utilitate casnică, mulțumind conducătorilor școlii țăranul *Roman Mihai* din comuna Vârgheș. În același seară a urmat desfășurarea unui frumos program artistic țărănesc în colaborare cu elevii școlii primare de stat. S'a jucat plesa „*Lege nouă*” a dlui *Se-*

bastian Stanca, bine interpretată de elevii-țărani. Cuvântul de închidere și mulțumire a fost rostit de țăranul *Galifă Andrei* din comuna Lueta.

Școala țărănească a desp. din Ocland a fost extrem de atentă la obiectivul ei special, opera de reromânzire a locuitorilor secuzizați. Raportul care a fost trimis, accentuează mereu acest deosebit efort pe care intelectualii din Ocland l-au înțeles și îmbrățișat cu toată căldura idealismului lor într'adevăr impresionant.

**Despărțământul Salonta** de sub președinția dlui Prof. *C. Safta*, a redeschis școala sa țărănească la 28 Ianuarie c. ținându-se cursurile până la 16 Februarie c. S'au predat în total 26 lecțiuni, la cari au participat un număr de 50 elevi. Profesorii și materiile sunt: *Agricultura* cu dl *I. Corlușiu*, ing. agronom; *Pomicultura* cu dl *A. Chinez*, inv. pensionar; *Zootehnie* cu dl *T. Botescu*, med. vet.; *Apicultura* cu dl *A. Guiăș*, inv.; *Cooperajie* cu dl *C. Safta*, prof.; *Cunoștințe generale* cu dl *I. Nanu*, inv.; *Drept* cu dl *Dr. M. Coșiu*, avocat; *Igiena* cu dl *Dr. C. Ghergariu*, medic.

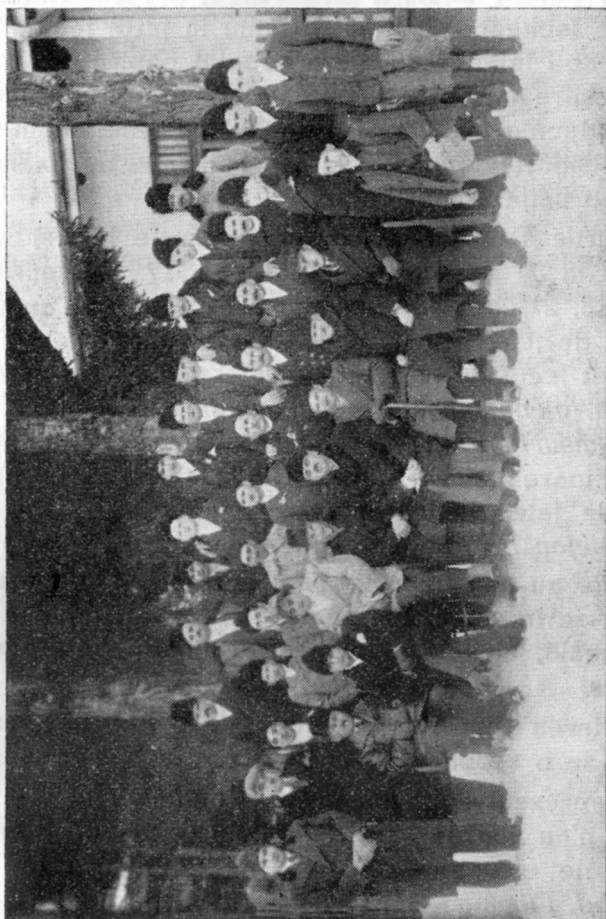
La închiderea cursurilor s'a distribuit elevilor o bibliotecă de 124 volume.

Având în vedere nevoile practice și imediate ale regiunii, conducerea școlii a renunțat la împărțirea de premii în natură, cumpărând în schimb o mașină de semănat care va fi utilizată spre folosul tuturor de cooperativa „Astra”. S'au făcut deasemenea intervențiuni pe lângă Camera de agricultură a jud. Bihor pentru a întocmi un plan sistematic de exploatare agricolă.

În acest fel, desp. Salonta — prin conlucrarea intelectualilor ce-și recunosc datoria față de pătura din care au purces, și-a dat la rândul-i laudabilă contribuție operelor de culturalizare a maselor românești.

**Despărțământul din Turda** de sub președinția dlui dir. *P. Suci*, cu sprijinul efectiv al Secției Agricole a jud. Turda și-a deschis „Cursurile de popularizare agricolă” — cum le numește raportul — la 8 Ianuarie c. durând 12 zile, până la 19 Ianuarie c. Au participat 33 plugari din 14 comune ale județului, majoritatea fiind între 20—30 de ani. S'au predat: *Agricultura* cu dnii *E. Podoabă* și *Gr. Andoniantz*,

*Economia rurală* cu prof. I. Anganu, *Zootehnia* cu Gr. Sârbu, *Pomicultura* cu C. Anastasiu și Gh. Szabo, *Apicultura* cu Gh. Peteanu, *Legumicultura* cu L. Barsy, *Cooperația* cu I. Modrigan, *Legislația agricolă* cu E. Podoabă, *Medicina Veterinară* cu Ed. Hajdu, *Educația națională* cu P. Sucișu,



Profesorii și elevii școlii țărănești din desp. Oeland.

*Igiena umană* cu Dr. P. Sârbu, *Silvicultura* cu E. Podoabă și *Viticultura* cu C. I. Anastasiu.

Conferențarii au accentuat în special chestiuni de actualitate în legătură cu raționalizarea agriculturii țărănești și asigurarea unei rentabilități normale.

La încheierea cursurilor, li s'a distribuit, din partea Secției agricole câte un cocoș de rasă, iar din partea „Astrei“ diferite cărți de popularizare a agriculturii.

**Școale țărănești pentru fete.** Au însemnat — cum observam mai sus — inovația anului împlinind un gol adânc resimțit în pătura noastră țărănească, a cărei viață familială ce se încheagă în mod organic în jurul femeii — va ieși apreciabil întărită. În afară școlii pentru fete a desp. Reghin, despre care referențiază în altă parte a buletinului nostru conducătorul ei însuși, am primit până acum numai raportul despărțământului din *Gherla* unde de asemeni a funcționat o astfel de instituție.

Cursurile s'au deschis la 26 Noembrie 1934 și au continuat apoi la 30 Noembrie, 3, 7, 10, 14, 17 Decembrie 1934 și 11, 14, 18, 21, 25, 28 Ianuarie și 1 Februarie. S'au înscris în total 34 de fete, dar au urmat regulat cursurile numai 18. S'au predat lecții de *religie, istorie și geografia Românilor, matematică, igienă, gospodărie, agricultură, pedagogie, lucru manual, dansuri și educație morală*. Și-au dat contribuția lor înțelegătoare dșoara *Aurelia Suciu*, directoarea școlii normale de fete, dnul prof. *Pavel Molnar*, dnul *Dr. Virgil Balint* și *Ștefan Pop*, dșoara *El. Covaciu*, dnul *Pioraș ș. a.*

Elevele au fost externe, venind la școală dimineața și întorcându-se în satele lor seara. Cu toată această continuă oboseală, elevele și-au păstrat vioiciunea și dorința de a învăța.

Încheierea cursurilor s'a făcut la 5 Februarie c. organizându-se o serbare cu un bogat program artistic.

S'a reprezentat poemul erotic „*România Mare*“ și piesa „*Genezele n'au zile de lucru*“. Au fost de asemeni recitări și coruri ale elevelor. Cuvântul de mulțumire l-a rostit eleva *Bolog Florica*. Serbarea a reușit pe deplin producând aprecieri măgulitoare din partea publicului asistent.

\* \* \*

Am înfățișat aici numai primele informațiuni ce am primit asupra activității școlii noastre țărănești. Așteptăm și alte rapoarte spre a completa datele de mai sus în numărul viitor al buletinului nostru.

Ceea ce trebuie însă să însemnăm încă odată, de pe acum, — ea o constatare definitivă — e faptul că iceta școalelor țărănești s'a înrădăcinat convingător în sufletele propagandiștilor noștri. În despărțămintele unde instituția a mai funcționat și în anii trecuți, reluarea cursurilor e socotită ca o datorie de sine înțeleasă, iar acolo unde anul acesta s'a făcut prima încercare, entuziasmul rapoartelor ne îngăduie să credem că școala se va permanentiza.

În acest fel, una dintre directivele educative ale „Astrei” realizată în fapte de o indiscutabilă valoare, și-a dovedit rodnicia ei contribuind în mod simțitor la ridicarea păturii celei mai oprosite a acestui neam. E dela sine înțeles că acest bogat seceriș nu s'ar fi putut produce fără sprijinul propagandiștilor noștri entuziaști din toate despărțămintele „Astrei”, cărora le aducem — și pe această ideală cale — mărturia prețurii și recunoștinții noastre adânci. Generoasa lor faptă a mișcat desigur sufletele țăranilor ce nu-și vor uita multă vreme de binefăcătorii lor. Și lată cum strădania mistonarilor noștri se înalță dincolo de nivelul ei național, la unul impresionant moral.

---

---

## Școala țărănească pentru femei

— Constatări în marginea experienței dela Reghin —

de **Dr. E. Nicoară**,  
președ. desp.

„Astra” culturală, mânăată de grija părintească ce poartă pentru prosperarea neamului și a țării românești, a organizat prin organele sale executive, o serie întreagă de școli țărănești, cari școli, fără nici o îndoială, au toată posibilitatea de a umple un mare gol în educațiunea cetățenească, atât de defectuoasă astăzi și părăsită, în mare parte de oficialitate.

„Școlile țărănești” în scurta lor existență de 2—3 ani s'au dovedit a fi cel mai puternic mijloc de a introduce în sânul țărănimii dela safe îndrumarea sănătoasă, care formează piatră de temelie pe care se înalță mărețul ideal

al „Astrei“ : consolidarea patriei scumpe, prosperarea culturală și economică a fiilor ei, întărirea credinței strămoșești prin purificarea moravurilor, păstrarea patrimoniului sacru sufleteș și a curățeniei sângelui rasei noastre dacoromane.

Conducătorii „Școlilor țărănești“, însuflețiți de acest ideal, au știut să infiltreze în sufletul elevilor, cunoștințe așa de bogate, încât ele pot fi numite în totalitatea lor : elemente de educațiune integrală.

Acești elevi, au venit dela sate cu cunoștințe, uneori, foarte vagi și rudimentare, iar după absolvirea „Școalei țărănești“ s'au întors la vetrele lor înarmați cu toate armele noilor descoperiri, deci cu șanse foarte sigure de a-și câștiga prin priceperea lor și prin munca lor, calea ce duce spre viața fericită, asigurată de o stare sanitară excelentă și susținută de o stare economică mereu înfloritoare. Dar acești elevi reînțorși la sate, sunt totodată și cei mai potriviți răspânditori ai tuturor gândurilor bune, strecurate în inimile lor, în timpul școlariității. Trăind ei în nemijlocita apropiere a fraților lor, aceștia li se adresează fără de nici un resentiment, cerându-le îndrumări și primind sfaturi corespunzătoare nevoilor zilnice.

Ori „școlile țărănești“ nu ar aduce rodul cel mai de săvârșit, dacă ele s'ar restrânge la educațiunea integrală, oferită numai bărbaților țărani, ci ea își va atinge cu atât mai norocos nobila țintă urmărită, dacă se va pune același fond și pe latura a doua a acestei importante probleme, dând educațiune integrală și *femeilor* țărance dela sate. Intunerecul lovește deopotrivă cu nemilosul său bici, atât pe țăran, cât și pe țărancă. Chiar dacă am recunoaște frumoasele străduințe și realizări în viața satelor din ultimii 15 ani, totuși, cu dureroasă strângere de inimă, trebuie să constatăm că în unele părți și astăzi domnește la sate ignoranța, lenea și lașitatea, cari seceră victime numeroase. Printr'o bună educațiune, toate ar putea fi înlăturate.

Educațiunea țărancei este o problemă biopolitică primordială. În țărancă nu trebuie să vedem numai pe tovarășa de viață a săteanului țăran. Țărancă este alfa și omega în

viața națiunii. Ea asigură perpetuarea rasei, ea este dă-tătoare de viață a tinerelor generațiuni, ea strecoară din inima ei picătura de sânge strămoșesc în arterele urma-șilor, ea este și slujitoarea sanctuarului credinței străbune, ea infiltrează în pieptul odraslelor ei, mândria națională și iubirea pământului strămoșesc...

Evident că o țărancă cu o cultură integrală este o adevărată binecuvântare a cerului, atât pentru familia ei restrânsă, cât și pentru marea familie a neamului întreg. Ea va ști să-și îndeplinească datoria ei sublimă, către Creator, dar și către fiii neamului cuprinși de atâtea nevoi, câte nu putem întâlni decât în satele noastre, unde — ca un blăstăm, — își desfășoară opera lor distrugătoare și compromițătoare a valorii biopolitice a rasei noastre: sifilisul, tuberculoza, alcoolismul, mortalitatea infantilă, mor-talitatea maternă, bolile infecțio-contagioase, alimentația proastă, locuința neigienică, lipsa de curățenie, apa infec-tată, de băut, etc. etc. Toate aceste plăgi constituiesc o calamitate a veacului acestuia de lumină. Totuși, pe lângă o disciplină biologică, toate aceste defecte sociale, *pot* fi eliminate, iar disciplina biologică trebuie să fie strecurată și în sufletul țărancii prin școala țărănească.

Pentru a instrui femeia cu armele conștiinței biolo-gice, trebuie scoasă din mediul ei viciat și ținută — într'un interval de timp — în contactul zilnic cu un mediu igienic, rațional și luminat.

Acest mediu poate fi creat la oraș, în sânul unei in-stituțiuni publice, de ex. în căminul școlilor, dar mai ales *școala* poate fi cea mai potrivită școală de educațiune, unde se găsește excelentul educator social: medicul și se întrunesc aici și celelalte elemente, cari sunt în luptă ne-încetată cu cauzele și cu efectele plăgilor sociale înșirate mai sus.

Medicul educator va ști să dea elevelor instrucțiuni practice, descriindu-le, în termeni populari, anatomia cor-pului omănesc și felul de funcționare fiziologică a orga-nelor, va documenta alimentațiunea igienică, repartizând elevele la bucătărie, unde își vor însuși cât mai multe din



tainele artei culinare, va demonstra la capul bolnavului cauza și urmările diferitelor îmbolnăviri, va arăta rolul microbilor în producerea bolilor, va recolta microbi, chiar dela eleve (din gură, de sub unghii, etc.), făcându-i vizibili la microscop și va insista asupra prevenirii molipstrilor. Tot la patul bolnavului va strecura în convigerea femeilor rolul unui pat curat, al locuinței ordonate și curate, a îngrijirii curățeniei corporale, a mânilor, a gurii etc. — va arăta, zi de zi, cum trebuie îngrijit un bolnav febril, cum se aplică o compresă pe torace, pe corp, cum se face o spălătură, o elismă, cum trebuie dat primul ajutor în caz de accidente, cum se îngrijește o plagă deschisă, cum se face desinfectarea ranelor, aplicarea pansamentului; fiindcă în multe din satele noastre — din neglijența oficialității — nu sunt nici astăzi moașe diplomate — ele vor putea fi înlocuite prin elevele „Școalei țărănești“, aducând serviciul mării femeilor lăuze, pe baza cunoștințelor însușite la școala „Astrei“. Noi am căutat să chemăm la școală chiar pe moașe, de unde erau, pentru ca să se întoarcă acasă cu instrucțiuni de educațiune integrală și să-și extindă activitatea lor și în alte domenii ale vieții dela sate. Trebuie arătat rolul igienic al fântânilor bine acoperite, al closețelor de beton.

În domeniul gospodăriei casnice nu trebuie uitat să le arătăm importanța culturii zarzavaturilor; noi le-am arătat răsadnițele, le-am distribuit răsaduri, le-am demonstrat îngrijirea și alimentarea pasărilor de curte, le-am dăruit ouă de rasă.

Nu trebuie neglijată grija portului național, nici a cântecelor naționale. Am făcut să ne scrie tot ce știu în acest domeniu de manifestare a sufletului românesc și am cules un material folkloristic bogat, pe care-l edităm în curând.

S'au ținut repetițiuni dese despre cele predate, așa, încât expunerile noastre s'au infiltrat adânc în sufletele lor și vor rămânea neșterse în memoria lor, iar examenul, la care au asistat intelectualii, a fost un prilej înălțător, dându-ne impresiunea că truda și sacrificiul n'au fost zădărnice, de nici o parte.

La examen au fost premiate cele mai bune eleve. S'au dăruit tuturora broșuri de utilitate și de îndrumare, cu conținut din domeniul preocupărilor dela școală: Cărți de rugăciuni, Istoria neamului, îngrijirea mamei și a copilului, microbii, bolile infecțioase, tuberculoza, cancerul, alcoolismul, casa țăranului român, bucătăria dela sate, cultura pomilor, grădina de zarzavaturi, îngrijirea pasărilor de curte.

Pentru partea spirituală s'au ținut conferințe religioase, morale; elevele au asistat zilnic la sfânta liturgie, în capela spitalului, au fost mărturisite și împărtășite cu sfințele taine ale cuminecăturii.

La examenul fizic am găsit la cele 40 eleve, cari au absolvit „Școala țăărăneasă“: tuberculoză la o elevă, sifilis latent, cu Wa parțial și intens, pozitiv, la 15 femei, tarblenoragla la 16 eleve, s'a aplicat tuturora tratamentul cuvenit.

În concluziuni avem convingerea deplină că în urma instrucțiunilor primite, elevele absolvente ale „Școalei țăărănești“, întorcându-se acasă, își vor începe activitatea, formând micel focare de ajutorare, de îndrumare și de luminare a vieții dela sate. Nu vom putea să așteptăm dela ele dintr'odată transformarea mentalității satelor, ca prin minune, dar avem convingerea că aceste eleve vor ști să-și îndrume viața, cel puțin a lor, a familiei lor, dar și a altora, către o viață *mai bună, mai morală, mai igienică și mai fericită*, prin hărnicie și muncă luminată. Vor ști să gătească o mâncare mai gustoasă, să ajute cu toată siguranța o femeie pe patul de naștere și să panseze în mod antiseptic și aseptice o plagă accidentală. Gândul că ne-am făcut această datorie, ne va da mulțumirea, că ele vor ști să facă și numai atât, conduse fiind pe calea vieții de lumina „Astrei“ culturale.

---

---

# Experiențe cu teatrul pentru copii în despărțământul Brașov

de **M. Iorda.**

Ideea unui teatru pentru copii s'a impus la Brașov, încetul cu încetul, ca o nevoie de ordin cultural. Izbânda ei hotărâtoare a fost în ziua când s'a dat cel dintâiu spectacol. Până atunci de peste tot, organizatorul a fost întâmpinat numai de simpatie, cuvinte de îmbărbătare platonice și sprijin... moral. Astfel se explică de ce dela vestea înființării acestui teatru și până la cel dintâi spectacol au trecut mai mult de patru luni. Singurul sprijin material a fost acel dat de despărțământul „Astrei“, al căror conducători au înțeles rostul însemnat al teatrului în educația copilului.

Brașovul, tot așa cum sunt și alte orașe din Ardeal, are din punct de vedere cultural o situație anumită. Dacă statul român garantează minorităților etnice libertatea de a se cultiva în limba lor, de a se ruga și învăța în spiritul impus de tradiția lor culturală, apoi nu trebuie uitat nici elementul românesc din aceste orașe. Fiindcă dacă minoritarii au înțeles însemnătatea teatrului în educația masselor la noi ideea întâmpină oarecare indiferență.

Orașele ardelenice în cari nu sunt organizate teatre românești, rămân să aștepte turneele trupelor din capitală. Astfel, în mijlociu, cam odată pe lună, la Brașov publicul amator de teatru poate urmări unul din spectacolele bucureștene. Desigur în interpretare și montare neîndoios, inferioare celor din capitala țării. În acest timp minoritarii au făcut un pas înainte — cel puțin așa se înfățișau la Brașov. O trupă ungurească și alta săsească organizau spectacole în serie, jucând uneori două și chiar trei luni necontentit, piese de succes, montate corect și interpretate în chip mulțumitor. Publicul minoritar le urmărea cu aviditate, iar copiii de școală erau și ei duși la spectacole cari nu depășiau mintea și priceperea lor.

Deci, pe când copiii minoritarilor erau puși în contact cu teatrul, ca element de cultură, cel al Românilor rămâ-

neau să cunoască spectacolul teatral din auzite sau să nu-l cunoască deloc.

### *Organizarea.*

De-aci, dela aceste constatări, a încolțit ideea înființării unui teatru pentru copii, la Brașov.

Organizarea lui a întâmpinat mari piedeci, iar pe-alcuiri chiar dârza împotrivire a aceluia care nu au nimic comun cu spiritualitatea, dar care totuși printr'un joc al sorții sunt puși să soluționeze tocmai problemele culturale.

Organizarea unui teatru destinat educației celor mici nu e mai ușoară decât a oricărei alte instituții de acest fel. Realizarea teatrului dela Brașov a mai avut să lupte pe de-asupra și cu lipsurile materiale. Mai întâi a trebuit să se întocmească astfel planul de organizare, încât să poată trece peste problema recrutării personalului artistic. Sărăcia începutului nu putea decât să excludă ideea retribuției actorilor. Aceasta a ridicat o nouă piedecă în calea alegerii elementelor celor mai potrivite pentru acest gen de teatru. Refugiul a fost la întocmirea unei trupe de diletanți.

### *Personalul artistic.*

În câteva asociații culturale din localitate, tineri și tinere cu dragoste de teatru, reprezentau piese din repertoriul clasic și modern, românești sau adaptate. Desigur deși se lucra fără un program serios, fără o directivă și fără o unitate de vederi sau fără să se urmeze o anumită concepție artistică, aceste reprezentații sporadice au avut prețul lor. În număr de trei sau patru pe an, date în cine știe ce cartier mărginaș, reprezentațiile acestea au putut scoate la iveală câteva elemente înzestrate cu reale calități scenice.

De-aci, printr'o alegere minuțioasă, s'a putut întocmi un personal artistic, idealist, entuziast și disciplinat. Trebuie subliniat că nu s'a ținut decât într'o slabă măsură seama de gradul de cultură al acestor elemente. Criteriul de alegere a fost talentul, entuziasmul și spiritul de disciplină, manifestat printr'o supunere desăvârșită.

### *Alcătuirea repertoriului.*

Odată ce „Astra“ a primit să ia sub auspiciile ei reprezentațiile teatrului pentru copii, pe măsură ce primele greutăți materiale au fost înlăturate, s'a trecut la organizarea propriu zisă a teatrului.

Trebuie arătat că experiențele încercate cu zece ani în urmă la București, de dl *Victor Ion Popa*, au folosit de îndreptar acțiunii pornite la Brașov. În întocmirea repertoriului s'au folosit, în bună parte, rezultatele acestor experiențe. Două din piesele reprezentate la Teatrul Popular în matineele închinată copiilor au și fost puse în repetiție de teatrul din Brașov, îndată ce s'a fixat ordinea repetițiilor.

Repertoriul a fost întocmit din: *Pufușor și Mustăcioară* și *Păpușa cu piciorul rupt*, piese în câte un act de *Victor Ion Popa*; *Haplea*, un act vesel și *Visul lui Guguță* o piesă gen feerte, într'un act și 4 tablouri de *M. Iordă*.

### *Repetițiile.*

Repetițiile se făceau seara, între orele 7 și 9. Dela o lectură în care s'a arătat acțiunea și conturarea psihologică a personajilor, s'a trecut la lecturile comune. Apoi, pe măsură ce actorii își însușiau textul, s'a trecut la adevăratele repetiții de ansamblu, cu mișcărilor și intonațiile trebuțoare. Toate repetițiile s'au făcut sub directă supraveghere a scriitorului acestor rânduri, care și-a asumat greaua sarcină de a da Brașovului cel dintâi teatru pentru copii.

### *Montarea.*

În timp ce se făceau repetițiile, cam una pe zi, s'au desenat machetele decorurilor.

Felul cum s'a făcut montarea pieselor e greu de arătat prin scris și mai ales în cadrul unui articol. Apoi trebuie avută în vedere și concepția, poate deosebită de a altora, despre teatrul pentru copii și — în sfârșit — nu trebuie uitată nici structura aparte a pieselor pentru copii ale lui *Victor Ion Popa*.

Subiectul acestor bucăți dramatice a fost luat din lumea animalelor. M'am văzut pus în situația să montez și să redau în adevărata lor atmosferă două fabule. Oameni

și animale trebuiau să se înfățișeze alături pe scenă, sub privirile nedumerite ale unui public nefamiliarizat cu teatrul, dar, cunoscător al personajilor.

Stăpânul, Păpușa, Pistică, Șoarecele, Câinele trebuia să fie astfel redați încât să se excludă cât mai mult din convenționalul care este admis în teatrul pentru adulți.

Deosebirea personajilor s'a obținut dintru început cu ajutorul costumelor croite din materialul cel mai potrivit și a capetelor de carton presat. La deosebirea formelor trebuia adăogată deosebirea de statură. Copilul are o optică proprie care trebuie satisfăcută; el nu admite un șoarece de statura pisicii și nici o pistică înaltă cât stăpânul ei. Aci au intervenit elementele de montare, cu ajutorul cărora s'au putut obține efecte surprinzătoare. S'a tins spre o armonizare a personajilor cu mediul înconjurător. Dacă în viața reală există un anumit raport între statura unei pisici și un scaun obișnuit, apoi nici în teatrul pentru copil micul spectator nu admite ca același animal să fie mai mare decât acest obiect, ci el cere ca raportul să fie menținut. De aci nevoia construirii unui mobilier și a unui decor de o anumită proporționalitate. S'au mărit odată cu mobilele, ușile, ferestrele, obiectele casnice, perdelele și tablourile de pe pereți. Diferențierea dintre oameni și animale și diferențierea dintre animale cu statură deosebite s'a obținut prin folosirea unor practicabile în formă de estrade, suprapuse ca treptele unei scări, care măreau iluzia deosebirii de înălțime. S'au tins astfel la crearea unui spațiu special adecuat opticii spectatorului. La ridicarea cortinei spectatorul n'a mai știut dacă ceea ce vede pe scenă este realitate sau ficțiune.

Lumina, culoarea și forma obiectelor au contribuit într-o mare măsură la obținerea efectelor.

### *Reprezentările.*

Primul spectacol s'a dat în ziua de Sâmbătă 15 Dec. 1934. Despre izbânda obținută atunci s'au pronunțat alții la momentul potrivit în toate ziarele locale și cele din capitală. \*

În ordinea cronologică, săptămânal s'au dat următoarele spectacole: Sâmbătă, 15 Dec. 1934, *Pufușor și Mustă-*

*cioara*, de Victor Ion Popa și *Haplea* de M. Iordă; Sâmbătă 22 Dec. 1934, *Haplea* de M. I. și *Păpușa cu piciorul rupt* de V. I. P.; Sâmbătă, 29 Dec. 1934, *Pufușor și Mustăcioara* de V. I. P. și *Visul lui Guguță* de M. Iordă, spectacolul începând cu improvizația ocazională *Moș Crăciun*.

În cursul anului 1935 s'au mai reprezentat următoarele piese: *Leață și Nătăfleață*, *Haplea cântăreț*, *Năsoi și Mierloi*, *Nătăfleață se face artist* și *Țiganul la teatru* de M. Iordă; *Scuțița roșie*, adaptare de R. Prișcu, *Școala lui Papuc* de Victor Ion Popa și *Meșterul Cipic* de Lia Hârsu.

Trebue menționat că s'au reprezentat piesele în formă lor cea mai amuzantă, cu personajii comice, chiar groteschi, cu intrări neașteptate din sală, sau direct de afară prin sală, pe scenă, pentru a ține tot timpul trează atenția micilor spectatori. În felul acesta s'au ocolit piesele fără atențune, monotone, cari nu urmăreau decât intenții moralizatoare. Morala, însă, n'a fost ocolită, ci din contră, ea a fost dată într'o formă accesibilă. Astfel pe nesimțite copilul-spectator a învățat la teatrul său lucruri cari date în altă formă nu l-ar fi interesat sau l-ar fi lăsat indiferent. Anumite reguli de bunăcuviință, anumite sentimente omenesti, precum și anumite observații asupra viciilor au fost infiltrate într'o formă ușoară, în cadrul a două ore de răs sănătos, în sufletul copilului. S'a cultivat deci comedia, dar comedia sănătoasă, morală, care dezvoltă spiritul de sesizare asupra diferitelor fenomene ale vieții. Chiar feerile au fost prezentate într'o formă care nu neglija latura umană.

Dar despre aceste spectacole au rostit cuvinte de prețuire membrii corpului didactic din Brașov. În numeroase rapoarte cerute de forurile competente, directorii școlilor primare au arătat valoarea de netăgăduit a teatrului pentru copii.

Dar ținta teatrului pentru copii n'a fost numai contribuția la educarea tineretului școlar din oraș, ci, deopotrivă, s'a urmărit apropierea de sufletul copilului dela țară, izolat, pus în neputință să ia contactul cu vre-un fel de spectacol.

Teatrul dela Brașov s'a deplasat și la sate.

Trebue arătat că aci teatrul pentru copil are un șir mai întins câmp de activitate. Păcat că tinerii cari dau reprezentajii teatrale în aceste comune n'au înțeles că au datoria să se gândească și la sufletul plăpândului copil de țară. În cursul lunii Martie, o parte din personalul artistic cu decoruri și costumele dela Brașov, a dat două spectacole în comuna Bactu.

Cu prilejul acesta, am crezut necesar să-i lămuresc, nu pe micii spectatori, ci pe însoțitorii lor, părinți, frați mai mari sau dascăli, asupra rostului ce îl are teatrul în educarea școlărilor.

S'a făcut o primire neașteptată, deoarece în loc de unul s'au dat două spectacole într'o singură zi.

După conferința introductivă, s'a reprezentat „*Haplea*” și *Pufușor și Mustăcioara*.

Se pare că îndrumările date prin conferința dela Bactu, au și dat roadele așteptate. După câteva săptămâni un grup de tineri înmoși a alcătuit un program de teatru pentru copii în com. Satulung. Cu acest prilej s'a reprezentat și piesa *Haplea* de *M. Iordă*.

Această piesă, netipărită încă, a fost cerută spre reprezentare și în alte părți. Mai ușor se va putea răspunde acestor cereri când va apare imprimată în editura *Fundațiilor Regale*.

Experiența cu teatru pentru copil la Brașov își are prețul ei. Pe drumul însemnat din inițiativa particulară, se poate trage o brazdă adâncă în ogorul culturii. Oficialitatea are datoria să intervie, căci până acum ea a arătat doar un vădit interes pentru acest teatru.





## **Circulară către despărțămintele noastre.**

*Dorind a fi cât mai amplu informați asupra ființei și activității școalelor noastre țărănești, vă rugăm să binevoiți a ne trimite răspunsul Dv. la alăturatul chestionar întocmit de dl Dr. V. Ilea, președintele desp. Sighet.*

### **Chestionar pe anul 1934/35.**

#### **I. Pregătiri pentru înființarea școalei.**

1. Când a luat ființă școala țărănească în despărțământul Dv.?
2. Inițiativa a luat-o comitetul Dv. ori un cerc mai larg de intelectuali?
3. Prin ce mijloace ați început lansarea ideii?
4. Opinia publică, presa locală etc. cum a primit ideea?
5. Ce pregătiri prealabile ați făcut în vederea înființării școalei?

#### **II. Finanțarea etc.**

6. Ce mijloace de finanțare ați avut la dispoziție și dela cine?
7. Cum au primit autoritățile locale, eventual cele centrale, cererea Dv. de subvenție?
8. Unde s'au ținut cursurile școalei și în ce condiții? Ați plătit sala?
9. Unde au fost găzduși elevii și în ce condiții? Ați plătit pentru găzduire?
10. Unde au luat masa elevii și cât a costat de persoană și total?
11. Ce hrană s'a servit, de câte ori și câte feluri?
12. Cum ați organizat disciplina elevilor la cursuri, la gazdă, la mâncare etc.?

### III. Recrutarea elevilor.

13. Prin ce mijloace ați recrutat elevii? Descrieți procedura.

14. Ce concurs ați avut din partea cărturarilor dela sate?

15. Cum au primit țărani idela?

16. Ce greutate ați avut în privința recrutării?

17. Câți elevi ați avut și cum s'au repartizat pe comune?

18. Etatea și starea familiară a elevilor,

19. Averea elevilor (casă, pământ, vite),

20. Câte clase primare ori alte școli au urmat elevii anteriori? Ați făcut un examen și ce rezultate a dat în general?

21. Rezultatul examenului medical în procente cu referire la bolile constatate. Câți elevi au făcut armată?

22. Considerațiuni speciale asupra elevilor. Aptitudini speciale constatate. Gospodărie ordonată, stupărie, bibliotecă, abonat la gazete și orice alte considerațiuni cari îl ridică peste nivelul celorlalți consăteni;

23. Considerațiuni generale asupra nivelului cultural, economic, social al ținutului Dv. precum și al singuraticelor comune din cari s'au recrutat elevii. Veți insista în special asupra organizațiilor economice existente, ca să puteți observa mai târziu progresul;

24. Considerațiuni generale și aprecieri asupra cărturarilor din comunele respective. Ce cărturari s'au ridicat din ele în trecut și prezent?

25. Starea generală a bisericii și școlii din comune și interesul țăranilor pentru ele. Se va întocmi o descriere sumară a comunelor din spusele elevilor (înțindere, locuitori, instituții, stare culturală, economică, morală, obiecturi speciale, ocupațiuni etc.) și apoi datele se vor completa și verifica cu ajutorul preotului, învățătorului și autorităților.

### IV. Recrutarea profesorilor.

26. Din cine se compune corpul Dv. profesoral pe specialități și ocupații?

27. Modul de recrutare al profesorilor.

28. Ce studii s'au predat și în câte ore? (Programul detaliat!)

29. Dacă ai dat vreo remunerație corpului didactic, le-ai restituit cheltuielile ori le-ai mulțumit special.

30. Ce poți spune despre profesorii Dv.?

## V. Școala.

31. Prin ce solemnitate ai început cursurile? Cine a fost prezent afară de elevi și profesori?

32. Cum era împărțit orașul? Cât au durat cursurile într'una, ori numai în sărbători?

33. Cum și-au făcut elevii datoria în privința frecvenței, atențiunii, disciplinei? Și-au făcut însemnări?

35. Cum și-au făcut profesorii datoria?

35. Ce distracții ai asigurat elevilor și alte posibilități de câștigare a cunoștințelor afară de cursuri?

36. Ce material didactic și ce posibilități de demonstrație v'au stat la dispoziție?

37. La sfârșitul cursurilor ai ținut examen și ce rezultat a dat?

38. Ai aranjat festival de încheiere și cu ce program?

39. Se vor anexa eventuale fotografii ce ai făcut în cursul școlărității.

40. Ce impresii și-au câștigat elevii și cum le-au manifestat? Le-ai cerut impresii scrise?

41. Ce premii s'au împărțit elevilor?

42. Cum ai asigurat contactul ulterior al elevilor cu Dv. și cu școala precum și solidaritatea între ei?

43. Ce planuri aveți pentru viitor?

44. Ce informații mai poți da asupra școlii? Aprecierile Dv. asupra utilității ei.

45. Rugăm să ne amintiți toate datele *concrete*, care ar dovedi o schimbare înspre bine în gospodăriile țărănești față de trecut, ca rezultat al școlii țărănești. (De ex. cutare și-a înființat o pepinieră, o grădină de pomi, o stupărie sistematică, în comună a luat ființă o cooperativă, o tovărășie, o întreprindere economică etc.)

46. Toate aceste date le veți scrie separat pentru fiecare an în parte, de când funcționează școala Dv. Este foarte important, ca răspunsurile să fie complete și absolut sincere. Răspunsurile vagi nu au nici o valoare.

**Adevăruri cu privire la școalele jărănești.** Ca toate inițiativele îndrăznețe, ca toate încercările de curajoasă desțelenire a mentalității somnolente și comode în care ne-a plăcut mereu să ne învăluim, noua metodă de colectivă educare prin școalele jărănești a debutat încununată de scepticismul multora manifestat prin adâncă tăcere a condeelor autorizate. Au trecut însă numai doi ani și iată că presa a început să vorbească pe larg și elogios despre noua înfripire. Se țin conferințe la Radio, se publică foiletoane, se accentuează importanța școalei jărănești prin editoriale chiar. Dela tăcerea sceptică s'a întreprins un adevărat salt spre cea mai vie locuacitate.

Faptul nu poate — firește — decât să ne bucure. O discuție publică în jurul școalei jărănești înseamnă o remarcabilă contribuție la opera de popularizare a ideii. Ceea ce regretăm însă și ceea ce suntem de aceea obligați să subliniem aci, e oarecare lipsă de informație sau un anume vag de afirmație din partea celor ce au scris asupra primelor rezultate ale școalelor jărănești. Un firesc sentiment al adevărului ne obligă să aducem câteva precizări privind contribuția „Astrei“ la înrădăcinarea și generalizarea noii metode educative.

Inițiativa școalei jărănești se datorește la noi dlui *Dr. V. Ilea* care a înființat o astfel de instituție în 1932 la *Sighet*, în cadrul despărțământului de acolo al „Astrei“. Bucurându-se de deosebita atențiune și înțelegere a dlui prof. *D. Gusti*, fostul Ministru al Instrucțiunii Publice și mai ales împărțându-se de toată încrederea dlui prof. *Dr. Iuliu Moldovan*, cara a primit-o ea pe o

directivă principală a „Astrei“, ideea școalei jărănești n'a cunoscut nicăieri mai mult ca în cadrul „Asociațiunii“ o rapidă și generală aproape, răspândire. A fost o acțiune unitar și sistematic realizată, cu directive principale pornind dela Președintele „Astrei“ și dela Comitetul ei central și înfăptuită apoi — după configurația locală — de harnicile noastre despărțăminte.

În cursul lui 1933—34 am avut 11 școale jărănești frecventate de 343 elevi jărăni din peste 100 comune.

În anul de față apoi, despărțămintele noastre au înființat 25 de școale jărănești dintre cari sunt și două pentru fete.

Nu poate fi dar vorba de încercări sporadice și incidentale de enumerat printre celelalte laudabile eforturi de acest fel, ci de o serie de instituții cu activitate similară coordonate unitar și organice, cu o vădită tendință de perfecționare și permanentizare.

Sunt adevăruri pe cari nimeni nu le poate tăgădui și pe cari am fost încă odată nevoiți să le însemnăm subliniat aici.

**Trans.**

**Despărțământul Ighiu** ne comunică printr'un raport felul în care a decurs în ziua de 28 Februarie c., comemorarea lui Horia, Cloșca și Crișan. Autoritățile și numeros popor au asistat la parastas și au ascultat apoi evocarea mișcată a păr. *P. Circo*, președintele desp.

La 2 Martie s'a organizat — cu concursul cercului cultural al învățătorilor și al intelectualilor locali — o producțiune teatrală cu piesa „Zorile“. Denitul a fost destinat augmentării fondului înălțării monumentului închinat celor trei martiri, în Alba-Iulia.

Conducerea desp. Ighiu a dat de asemeni dispozițiuni ca această comemorare să se săvârșească în toate comunele sale.

## Bibliografie.

*Reviste, ziare :*

**L'Europe orientale**, an. XV., fasc. III—IV.

**Căminul cultural**, I., 4, 1935 Februa-  
rie și Martie.

**Luceafărul**, Timișoara, anul I., 2,  
1935 Febr.

**Satul**, an. V., 52, 1935 Martie, 53  
Aprile.

**Hlingsor**, 3, 1935 Martie și 4, Aprilie.

**Diața Basarabiei**, IV., 3; Martie, 1935.

**Viața literară**, an, IX., 168; 11—31  
Martie 1935.

**Cele 3 Crișuri**, an. XVI., 1—2; 1935,  
Ian.-Febr.

**Freemătul literar**, an. II., 10—12.

**Gândul vremii**, an. III., 2; Iași, 15  
Febr. 1935.

**Rămuri**, an. XXVI., 8, Dec. 1933.

**Pagini literare**, an. I., Nr. 10; 15  
Febr. 1935.

**Viața nouă**, an. I., 3; 15 Febr. 1935.

**Societatea de mâine**, an. XII., 1935,  
Ian., Nr. 1.

**Gazeta cărșilor**, IV., 13—14, 15—16.

*Cărți :*

*I. Xenofon: Filarmonica dela 1833; 1934, București, pag. 62.*

*H. Azam: Telegrafta fără fir și mediuminitatea, pag. 32.*

---

---

## Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra“,

care intră într'al 25-lea an de existență în anul 1935, a tipărit în timpul din urmă următoarele broșuri ieftine și bune pentru cei ce vreau propășirea culturală:

Nr. 208. *Poezii populare din granița Năsăudului*, culese de *Emil Al. Roșca*.

Nr. 209—212. *Trecutul nostru românesc*. Scurt manual de istorie națională, de *Prof. Ioan Lupaș*.

Nr. 213. „*Tot omenia-i mai tare*“, comedie țărănească, în 3 acte, de *Petrea Dascălul*.

Nr. 214. *Valorificarea muncii, raționalizarea gospodăriei țărănești*. Invățătură agricole-economice, scrise în grai poporal de *Gheorghe Brânduș*.

Nr. 215—216. *Dragostea-pârdalnică*. (Năravuri mulerești.) Comedie poporală în 4 acte de *Iosif Gregor Tajovský*. Tradusă din limba slovacă de *Libușa Monasterianu*.

Nr. 217. *Noroc și veselie!* („Măriuța Sable“ și alte schițe umoristice din viața poporului.) De *Nicolae Lupu*.

Nr. 218. *Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe a. 1935*, întocmit de *Horia Petra-Petrescu*.

Fiecare număr 5 Lei, afară de Nr. 209—212, care costă 15 Lei și Calendarul, cu 15 Lei.